

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2 40 "
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— "
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru România și străinătate pe an 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRATIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Discursul

d-lui George Pop de Basești

președintele comitetului național, prin care
 a deschis ședința aceluși comitet, ținută la
 Lugoj în 2/15 Iunie a. c.

În fața atacurilor, de care a avut parte
 venerabilul președinte al comitetului nostru
 național din prilejul concluzelor luate de acest
 comitet în ședința sa ținută la Lugoj în 2/15 Iunie
 a. c. suntem autorizați și recercați a publica
 discursul, prin care venerabilul președinte a des-
 chis acea ședință a comitetului.

Iată-l:

Onorați domni și frați!

Vă salut cu dragoste frățescă și
 vă mulțumesc, că apreciind împrejurările
 grave și situația momentuoasă, în care
 ne aflăm, ați venit în număr așa de fru-
 mos la această ședință a comitetului, ca
 să ne sfătuiți asupra cauzelor noastre
 naționale politice.

În luptele mari ale popoarelor tre-
 buie să fie fixate și precizate anume idei
 și principii conducătoare: umanism, civi-
 lizațiune, libertate și independență.

Idealele acestea formează sufletul
 mișcărilor naționale. Asta este politica
 națională în înțelesul înalt și vrednic al
 cuvântului.

Expresiunea idealurilor politice și a
 tendințelor către scopurile naționale, este
 programul național.

Primirea acestui program, convinge-
 rea obștească a fiilor națiunii, că acel
 program este vorba sufletului națiunii,
 indemnul tuturor la luptă fără preget pen-
 tru realizarea lui: formează și constituie

un partid politic, a cărui putere morală
 și nădejde de reușită se află în unirea
 tuturor factorilor naționali, ce se numește
 — solidaritate națională.

Programul, convingerea obștească,
 voința și unirea tuturor forțelor naționale,
 face aceea ce se numește: disciplina de
 partid.

Nici o luptă națională nu se poate
 purta, nici un succes politic nu se poate
 obține fără solidaritate și disciplină.

Cei, cari nu le reprezintă, cei cari
 se luptă în contra lor, nu pot face parte
 din acea grupare ce se numește partid
 politic constituit, ci se exclud ei pe sine.

Grupare politică, cu gândul și cu
 voința, ca membrii ei să tragă care
 încotru, este o absurditate în sine, ce se
 numește cu drept cuvânt — anarhie.

Au fost momente mărețe în viața
 noastră națională, când solidaritatea a
 produs adevărate minuni la un popor ti-
 ranizat și iobăgit de veacuri. Să reamini-
 tim numai ziua de 3/15 Maiu din anul
 1848 pe Câmpul Libertății din Blaj, la
 noi și unirea Principatelor la frații de
 dincolo. Până când lipsa de solidaritate
 în trecut ne-a desbinat în Ungureni, Ar-
 deleni și Bănățeni: națiunea română
 ruptă în părți și aproape descompusă,
 făcea acte politice inconștiente, fiecare
 după cum îl taie capul și cum îl îndru-
 mau interesele personale. Asta era o si-
 tuație, nu se poate mai detestabilă.

Intâmplările acestea triste le revoc în
 memoria celor, pe cari îi privește; cari
 adevărat în zilele noastre cu ușurință con-
 damnabilă tind la slăbirea solidarității și
 a disciplinei partidului național.

În frământările nefaste din vremurile
 mai sus amintite, toți câți eram preocu-
 pați de soarta neamului, cu deosebire fe-
 riciții Gheorghe Barițiu, Iacob Bologa, dr.
 Ioan Rațiu, dr. Alexandru Mocioni, Vi-
 chentie Babeș, dr. Aurel Mureșianu, dr.
 Iosif Hodoș, Coriolan Brediceanu, Secula
 și alții, cari soți s'au mutat la cele eterne,
 și cei cari mai suntem în viață, amicul
 Parthenie Cosma, Iuliu Coroian și eu, stu-
 diind situația gravă, am pus umăr la
 umăr, și mulțămită gândului cinstit al
 tuturor, la propunerea mea s'a primit
 ideea solidarității naționale a întregului
 neam românesc din țările de sub coroana
 Sf. Ștefan, care ideie s'a și întrupat în
 memorabila conferință națională ținută în
 Sibiu la anul 1881. Atunci s'a procla-
 mat programul partidului național român.

Acest program a fost și este respectat
 de toți membrii sinceri aderenți ai parti-
 dului național român.

Iată în reasumat esența luptelor no-
 stre politice din deceniile din urmă.

Și acum, după ce a triumfat ideea mare
 a solidarității neamului întreg, după ce
 ni-am închinat o viață întreagă în slujba
 acestui ideal: iată se ivesc veleități, cari
 voiesc, conștient ori inconștient, spargerea
 solidarității, și ruperea disciplinei de
 partid.

Și ce pun în locul ei?

Nimic!

Față de acuzele propagate în mod
 sistematic în contra comitetului partidului
 național, mă provoc la cuvintele rostite în
 vorbirea mea de deschidere a conferinței
 naționale, ținută la Sibiu în 5 Aprilie
 1910:

Literatura, Publicul și Statul

de E. Lovinescu

Mă ridicai atunci, pentru a-i răspunde:

— O, poet al *Fantaziilor*, al *Caleidosco-
 pului*, și al atâtor alte drăgălașii și subtilități
 înaripate, nu te încerca să-mi răpești, o însușire,
 ce nu ni-se poate tăgădui fără a mă nedreptăți:
 cumpătarea!..

La începutul carierei mele literare am scris
 două volume de critică literară, sub titlu de *Pași
 pe nisip*. Nenorocit titlu! Mai întâi lăsa o bănu-
 ială asupra coperișului: ce ascunde? Nuvele?
 amintiri, de copilărie? încercări poetice? Greu
 de știut. Sunt și acum din ce au îndoeți. Cei
 mai mulți l'au luat drept o vădire de modestie:
 pașii pe nisip n'ar fi însemnând decât niște di-
 buiri... Totuși nu aceasta era înțelesul ce ași fi
 voit să i-se dea: nesiguranța nu venea din șo-
 văirea gustului și al penei mele (pe care nu era
 nevoie să le vestesc prea mult) ci din nesigu-
 ranța elementelor cu care aveam să mă îndelet-
 nesc. Terenul nu era solid ci moale și mișcă-
 tor; nu argil, ci ușor nisip lăsat în voia tuturor
 vânturilor văzduhului... Căci în adevăr, aveam să
 cercetez literatura cea mai nouă, literatura tiner-
 ilor ce se ridicau atunci de pe brazda *Sămănăto-
 rului*, adevărate trestii plâpânde ce răsuna la
 atingerea adierelor de seară, dar ar fi putut ră-
 suna și la năvala vânturilor toamnei târzii... Cum
 să judeci o astfel de literatură, în începuturile
 ei, al cărei mers îl poți bănuși, dar nu-l poți ști

cu siguranță, deoarece viitorul are în cutele lui
 atâtea lucruri neașteptate, atâtea cotituri?!.. Un
 izvor țșnește de sub o piatră, acest izvor poate
 rămâne pârăul ce-și duce unda leneșă prin mă-
 runtul sat de sub costișe, sau poate ajunge mă-
 rețul fluviu ce-și poartă mersul spre marea al-
 bastră. Intâmplarea l'a făcut una sau alta; în-
 tâmplare ce se încheagă în locurile, prin care
 trece, în munții a căror poală le-o spală, în apele
 pe care le mistue în drum...

Tot așa și scriitorii acelei mișcări: abia se
 încercau. Încercările unora erau, de sigur, pline
 de avânt și de făgădueli, ale altora erau o con-
 sfintire dintr'odată a unui talent însemnat. Se
 putea vorbi de ele, se putea cerceta în chip
critic, dar cu prudență, cumpătat, ținând seama
 de evoluția viitorului, de ceia ce poate aduce el,
 de înrăuirile noi, de creșterea firească a talen-
 tului într'o latură neîntregită încă... Și această
 prudență, cred că am avut-o. Am pășit cu nesig-
 uranță, ca pe nisip, înaintând cu băgare de
 seamă și mai ales fără a mă rătăci în prevederi
 îndrăznețe, nu fără a lăsa o largă poartă des-
 chisă viitorului bănușit sau nebănușit încă. Am
 judecat deci numai ce era, fără a înlătura a
priori ceia ce ar putea să fie... Și am avut drep-
 tate. Scriitorii, ce îmi păreau neînzeștrați pe a-
 tunci, s'au ridicat mai pe urmă. Am fost cel
 întâiu ca să-i laud. De pildă novelistul Emil
 Gârleanu...

Această prudență nu mi lipsește nici acum...
 În șirul acestor foiletoane m'am ocupat cu
 literatura *Sămănătorului* — de cinci sau șase ani

— și a acelor ce au continuat-o mai apoi și o
 continuă chiar și astăzi într'o măsură oare care...
 Pe această literatură am judecat-o exclusivă, nu
 laterală, nedestoinică de a câștiga pe toți, sinceră
 uneori, foarte căutată altedați, căzând astfel într'o
manieră cu atât mai supărătoare în căutarea vul-
 garității. Pe lângă acest șuvoiu literar, s'a mai
 scris și altfel, dar fără răsunet. Lipseau fanfarele
 critice. Și adu-ți aminte că pe acea vreme chiar
 și d-ta te țineai de o parte, fiind cunoscut nu-
 mai de câți-va. Ai fost un singuratic, alipit mai
 târziu la *Sămănătorul*, când această revistă nu
 mai avea înțelesul războinic dela început...

Dar obiecția d-tale nu privește literatura
Sămănătorului, pe care nu m'aș mira dacă n'ai
 iubi-o prea mult, ca una ce nu prea e în firea
 talentului d-tale. Obiecția d-tale nu se ridică de
 asemenea împotriva părerii, că literatura de astăzi
 se înfățișează prea fărâmițată... căci atunci aș fi
 avut durerea să-ți spun că și d-ta suferi pe urma
 acestei fărâmițări atât de dăunătoare scriitorilor
 noștri...

D-ta te ridici numai în potriva faptului de
 a fi judecat o generație, înainte de a o vedea
 sfârșită, de a o fi numit o generație „fragmen-
 tară” sau de „licurici literari”, când ea se în-
 cheagă din scriitorii care, dacă și-au făcut dovada
 talentului lor, nu și-au dat măsura lor deplină.

Ai dreptate și nu ai. Neînțelegerea e în cu-
 vinte...

Eu am făcut o constatare de fapt a unui
 „moment” din istoria literaturii noastre. Adu-ți a-

„Mare și sfânt este scopul nostru comun, mare și patriotică este lucrarea ce voim a săvârși în această conferință. Suntem aici în areopagul neamului, în forul competent. Fiecare își poate spune părerea sa, și poate să propună mijloacele, cari i-se par mai acomodabile pentru atingerea scopului. Dorința comună este, ca din toate discuțiunile ce vor urma, să învingă ce va fi mai bun și mai folositor.

„Nouă, celor cari am lucrat la înființarea partidului național român și am luat parte la compunerea programului său politic, ne servește spre cea mai mare bucurie și spre cea mai nobilă satisfacțiune, că poporul românesc, astăzi mai mult ca orișicând, ține la aceste mari clenodii ale sale. Perspectiva ce o da îndepărtarea timpului împrumută strălucire mai intensă și străduințelor acelor credincioși fii ai neamului românesc, cari au considerat de supremă necesitate solidaritatea întreg poporului nostru din Transilvania și Ungaria într'un singur partid, cu un singur program politic.

„Dorința mea este, ca această strălucire să se prefacă în inimile generației, care ne succede și în aceleia, care va succede în viitor, într'o bărbătească hotărâre. de a menține cu sfințenie aceste mari comori sufletești și neînvinse forțe politice ale neamului românesc.“

Iar onor. comitet nu numai că nu a fost oprit talentele în manifestările lor, nu numai că nu a fost împiedecat factorii vieții noastre naționale în propunerea ideilor salutare și a mijloacelor acomodabile pentru înaintarea cauzei naționale, pe toate terenele: ci dincontră, au fost provocați toți fii națiunii la conlucrare.

In cadrul acesta orice critică justă, orice manifestare a ideilor salutare este nu numai posibilă, ci și foarte dorită. Numai una nu se admite; revolta și trădarea națională.

minte că nici n'am pus în joc talentul contemporanilor noștri. I l-am recunoscut bucuos, pentru a mă feri de orice discuție zădarnică. Dar am arătat, într'un foileton următor, că împrejurările în care trăesc aceste talente le silesc să se fărâmițesc în încercări fugare, în schițe, în cronice. Invinuiam deci o stare de lucruri, de natură socială și economică, care inruieste în chip dăunător bunul mers al literaturii noastre contemporane. Atât și nu altceva. Lăsăm chiar să se vadă că îndată ce mica răsplată a muncii literare va crește și va da puțință scriitorului să trăiască din ea lucrurile se vor schimba. Atunci numai își va putea îngădui să se consacre unor opere mai mari, mai viguroase și prin concepție și prin răbdătoare înfăptuire artistică. Acum, această concentrare stăruitoare e aproape cu neputință, față de nevoile vieții...

Prin urmare se poate ca cuvântul de generație să fi fost mai cuprinzător decât mi-a fost gândul. Printr'insul am înțeles pe contemporanii noștri ce scriu în clipa de acum. Ce vor scrie mâni, scapă de sub prevederile mele.

E o fericire însă că d-ta ești optimist în privința aceasta. Vezi fire noi de viață ce stau să fișnească; vezi energii noi ce se pregătesc să se încordeze; vezi pretutindeni izvoare noi de inspirație, încercări originale de vădire artistică. Le vezi înafară, pentru că le simți poate înăuntru. Și aceasta e destul. Așteptăm.

Dar dacă ar fi să am o părere — foarte slobodă dealtminteri, și mai mult o impresie — prevederile d-tale nu sunt pentru ziua de mâine, ci pentru mai târziu; pentru mult mai târziu. Cred că va fi opera generației literare viitoare, adică peste 10—15 ani. Căci rămân deocamdată, la aceeași părere, în ce ne privește pe noi. Aiurea un scriitor își poate prelungi activitatea

După acestea salutându-vă din nou, declar ședința de deschisă, și vă invit să luăm în discuție programul, care s'a comunicat în invitarea la ședința de astăzi a membrilor comitetului.

România

în politica danubiană și balcanică

de René Pinon

Revista „Revue des deux Mondes“, cea mai veche și cea mai distinsă între publicațiunile franceze de această natură, (fondată la 1829 în Paris), cuprinde în numărul recent acest articol remarcabil, scris de redactorul său pentru politica externă, de René Pinon, scriitor distins și cunoscut excelent al istoriei contemporane. Colaborator la mai multe reviste de specialitate, d. René Pinon a publicat următoarele lucrări mai mari, foarte apreciate: „d'Europe et l'Empire ottoman. Les aspects actuels de la question d'Orient“. Paris 1908. 603 pag. — „L'Empire de la Méditerranée“, prem. de Academia franceză. — „La lutte pour le Pacifique. Origines et résultats de la guerre russo-japonaise“ și împreună cu Jean de Marillac: „La Chine qui s'ouvre“, scriere premiată de Academia franceză.

Sunt deosebit de prețioase pentru noi păreri acestui publicist distins. — Dăm în cele următoare articolul de sub întrebare.

La 17 Septembrie anul trecut, un ziar parisian pune în circulare o știre destinată a face senzație:

„După informațiunile de sursă absolut sigură, ce primiram în cursul zilei de ieri dela Constantinopol, Turcia a încheiat o înțelegere militară cu România. Această înțelegere asigură Turcilor concursul armatei române contra Bulgariei în cazul dacă această putere ar ataca Turcia. Ni-se afirmă, de altă parte, că această convenție a fost legată sub inspirarea guvernelor din Berlin și Viena, și că baronul Marschall, ambasadorul Germaniei la Constantinopol a fost unul dintre principalii ei partizani. Convenția e secretă“.

Lansată pe neașteptate, neanunțată de nici un eveniment, vestea a provocat, în

peste o jumătate de veac, deși de cele mai multe ori a stării să scrie, nu înseamnă a face parte dintr'o nouă generație. Victor Hugo scrie și acum: el a rămas totuși omul generației dela 1830; în el se încheagă un singur moment de istorie literară, și în acel moment Hugo avea 30 de ani!. Mai toți ceilalți scriitori intrupează un singur ideal de artă, fiind oamenii unei singure generații.

La noi e și mai rău. Nu numai că generațiile să perândă mai repede, dar activitatea literară se țărnuiește mult mai curând. Pilda lui Alexandri e aproape unică... În lămurirea ei intră nu numai considerații de talent, ci și de ordin social. Literatura lui Alexandri s'a desfășurat în niște împrejurări deosebit de fericite. Poetul avea nu numai darurile Muzelor și ale lui Apolon, ci avea și pe cele ale zeului Mercur.

Incolo, aproape toate activitățile literare mai de seamă, s'au sugrumat după 10—15 ani: Eminescu, Coșbuc, Caragiale, Vlăduț și ceilalți... Vorbesc firește de activitatea intensă a scriitorului și nu de licăriile lui temporare.

In înțelegerea acestui fenomen ar intra mai multe elemente; e de ajuns să reținem acum numai pe acel al împrejurărilor economice în care s'a desfășurat literatura noastră. Cât timp aceste împrejurări vor rămâne tot așa, atâta vreme avem dreptul să credem, că și activitatea scriitorilor noștri va fi țărnuită...

— Sunt semne bune de schimbare. — Sunt, dar numai semne, și începuturi modeste, de care se vor folosi poate urmașii noștri.

Noi, nu credem. Noi vom rămâne doar aceiași am pregătit cu trupurile noastre țarina neagră din care va ieși o recoltă mai îmbelșugată...

Europa întreagă, surprisă vie și a sulevat în presă discuțiuni pasionate. În Franța, ea a făcut aproape scandal. Ideia, că un stat balcanic să poată lega alianță și convenție militară cu Turcul, fie chiar cu Turcul-June, nu e aclimatizată în spiritul public; acesta e încă la concepția simplistă a unui antagonism necesar, ireductibil, între Turcul cuceritor și popoarele creștine ale Balcanului. S'a mai crezut, că în revelația unei înțelegeri militare turco-române poate fi văzută o probă a înfeudării României la politica tripliciană: de aci, în țara noastră, unde simpatia pentru Români e generală, o impresiune de mirare penibilă. S'a dat de gândit despre rolul politic ce e chemată România a purta în politica danubiană și balcanică.

In același timp, anunțarea înțelegerii sale cu Turcia a revelat progresul realizat de România, și forța ce reprezintă țara aceasta. Bulgarii, Sârbii, amestecați în agitațiile Macedoniei, în afacerile Bosniei și Albaniei, umplu coloanele ziarelor; de câte ori Grecia își schimbă guvernul, comentariile presei sunt copioase; dar arareori se vorbește de România, care muncește în tăcere și se dezvoltă în pace. Două sute cincizeci mii de Montenegrii ce mor de foame între cleanțuri, fac mai mult sgomot și par a ține mai mult loc decât șapte milioane de Români al căror lucru laborios face înfloritoare și fecundă una din cele mai bogate părți ale Europei.

După ce a fost lung și larg comentată și discutată, știrea lansată de presă s'a desmințit prin guvernele interesate. Afirmată de o parte, negată de cealaltă, existența unei convențiuni scrise rămâne dubioasă. Dar, adevărată ori falsă, această revelație va fi avut avantajul de a provoca desbateri interesante; ea a lămurit opinia despre situația veritabilă a Românilor în fața problemelor Orientului european. In starea actuală a relațiilor politice în țările balcanice, o înțelegere turco-română, și, la lipsă, o cooperare militară, este în logica intereselor: asta e ce voim să dovedim.

După ce vom fi făcut această demonstrație, întrebarea, că fost-au schimbate două semnături, devine secundară. Amintim îndată aci că, de partea voastră, noi inclinăm a crede, că nu s'a scris nici o convenție: când interesele sunt în mod manifestat de acord, nu mai e lipsă de notar.

I.

Dela Viena înainte, până la Marea-neagră și la Marea-egiceă, Europa se sfărîmă, de a întreg lungul Dunărei, în grupuri etnice mărunțele, înțeleștate între olaltă, în state mici, din care nici unul nu trece peste zece milioane de suflete, și care, în măsură cum avansăm spre Sud, devin ca un fel de pulbere de naționalități: în jurul Balcanului și al Pindului, curioșii de etnografie și agenții propagandelor naționale sunt siliți a căuta din sat în sat originea de rasă și afinitățile istorice ale fiecărei molecule. Intre toate aceste grupuri, al Românilor e cel mai numeros, cel mai bine delimitat, cel mai distinct.

Albia mare a Dunării și Tisei era odinioară ocupată de triburi slave, în timp ce un popor latin ori latinizat, Valachii, — Românii de astăzi, — descendenți din vechii coloni ai lui Traian și din Dacii

romanizați, reafă, în mu acestor Slavi în secolul vituri de sa rând pe alți rezistenți; s'a implântică, Secuii, Hunilor lui — contopițeva coloniă au introdu dânsii, Rom pactă de p oamenii. Di lioane și ju Transilvan 1,300.000 în Serbia. milioane d și Munter mânia.

Este c în istoria sâmbure în Carpați se refugiaz lipiți de g lui Traian toate vol ori au fă canii și pe priți, schi gici, răbd sabria lani tatea Fan individual naționalit mândră d viitorul as

Coru

Ziu nit. După de a împ ale oligă în 11 Noe un proiect odată în reacționar vernului c dispoziții lor reacți de radica gradat de reduce la și prin lă lui Andrá ricatură s rasă al clăsiu mu

Cor cu proie mească t turi, pe voteze n un deleg când 21 1.270.000 că unii putere în fost ide universa de a fac și ample departe

romanizați, se menținea, ca într-o fortăreață, în munții Transilvaniei. În mijlocul acestor Slavi și acestor Români, Maghiarii, în secolul IX, și-a tăiat locul său cu lovituri de sabie, absorbând pe cei mai puțin rezistenți; iar între Români dela munte s'a implantat un alt trib de origine asiatică, Secuii, care se zice că ar fi nepoții Hunilor lui Atila. Dacă n'ar fi acești Secui, — contopiți astăzi cu Maghiarii, — și câteva colonii săsești în Transilvania, care au introdus un element eterogen între dânșii, Români ar constitui o masă compactă de peste douăsprezece milioane de oameni. Din acest număr, aproape trei milioane și jumătate trăiesc în Ungaria și Transilvania, 230.000 în Bucovina austriacă, 1,300.000 în Basarabia rusească, 90.000 în Serbia. Restul, formând o masă de 7 milioane de suflete, împoporează Moldova și Muntenia, și constituie regatul România.

Este din cele mai uimitoare fenomene în istoria Europei această perzistare a unui sâmbure de popor la Dunărea-de-jos și în Carpați. Scutiți prin massivi deși, unde se refugiau când timpurile erau prea grele, lipiți de glia nutritoare, urmașii coloniilor lui Traian au îndurat, fără a fi răpiți, toate volburele popoarelor care de atâtea ori au făcut și desfăcut imperiile în Balcani și pe Dunărea-de-jos; totdeauna asupriți, schimbând adeseori stăpânii, ei energici, răbdători, umiliți, au scăpat întregi de sabia lanțierilor și a Husarilor, de rapacitatea Fanarioșilor; și-au salvat limba și individualitatea și astăzi se desvoltă în o naționalitate viguroasă, plină de viață, mândră de tinerețea sa recâștigată și de viitorul așteptat.

(Va urma)

Corruption and Reform in Hungary A study of electoral practice

by
R. W. Seton-Watson
D. Titt (Oxon)
— Urmare —

Ziua răsplății n'a putut fi amânată la infinit. După 30 luni folosite în încercări zădărnice de a împăca principiile sufragiului universal și ale oligarhiei maghiare, contele Iuliu Andrassy, în 11 Noemvrie 1908, a așternut înaintea Dietei un proiect de reformă electorală, care a fost deodată în aceeași vreme și mai complicat și mai reacționar ca orice altă măsură previe de a guvernului coaliționist. Ar fi astăzi de a discuta dispozițiile lui detaliat, căci în butul caracterului lor reacționar, majoritatea Camerei le-a socotit de radicale din cale afară. Prin sistemul său gradat de vot plural, prin măsurile sale de a reduce la zero influința politică a analfabeților, și prin lăsarea intactă a votului public, proiectul lui Andrassy făcea din sufragiul universal o caricatură și ținea la prelungirea monopolului de rasă al maghiarilor și a subjugării politice a clasei muncitorilor.

Conform calculilor oficiali publicați deodată cu proiectul, 217,791 persoane aveau să primească trei voturi și 866,267 persoane două voturi, pe când 1,270,924 de analfabeți aveau să voteze numai indirect, alegând tot câte 10 inși un delegat, care să voteze în locul lor. Astfel pe când 217,000 persoane aveau 653,000 voturi, 1,270,000 numai 127,000 voturi, cu acel rezultat, că unii cetățeni ar fi câștigat de 30 de ori atâta putere în ce privește votul, decât altele. Asta a fost idea contelui Andrassy despre sufragiul universal și egal, intențiunea lui limpede fiind, de a face ca casta stăpânitoare cu toți oficialii și amployații atârnată, să domineze și pe mai departe clasele de mijloc independente. Amăsu-

rat cuvintelor sale: „multămită acestui sistem, putem acorda drepturi electorale la milioane, cari încă nu l-au avut, dar elementul, care a condus până acuma, nu va scădea la minoritate“.

Apoi cum admite dânsul așa de semnificativ: „când în fiecare cerc electoral este un număr prea mare de alegători, corupția și presiunea eventuală din partea guvernului nu mai produce același efect asupra alegătorilor, ca până acuma“.

Deci ca să se reducă la minim primejdia ce-ar putea rezulta din partea unor alegători cari se emancipează deodată de sub jugul clasei stăpânitoare și astfel poate răsturna măsurile atât de complicate de precauțiune ale contelui Andrassy, sistemul existent de votare publică trebuie lăsat neștirbit: „Votarea secretă“, zice foarte sentențios prefața la proiect se opune pretutindena vederilor, datinelor și sentimentului moral al societății.

El clatină adevăratul principiu moral, că e de datoria fiecărui om să aibă curajul să-și spună liber părerea“. Cu o uitare sublimă a corupției monstruoase cultivate de votarea publică, contele Andrassy contemplă de pe o culme morală la degradarea, pe care afirmative ar fi introdus-o în politica europeii apusene: „In praxă — mai ales în cazul celor ce pentru slăbiciunea lor, aveau au lipsă de protecție — votul (secret notă) apără numai libertatea celor ticăloși, a celor, cari nu socotesc împlinirea cuvântului lor, de obligatoare“. In această sentință, presupune deci implicite, că promisiunile și cuvântul, is de obicei storsse dela alegătorii subordinați, și astfel subsapă el însuși orice apel la principiile de moralitate.

In urmă, citează cuvintele lui Stuart Mill pentru a da o aparență de democratism unui proiect cu totul oligarhic.

Proiectul lui Andrassy nu putea fi socotit de loc satisfăcător, ca să împlinească cuvântul dat de coaliție în chip solemn, de a introduce reforma în cadre barem atât de largi, ca cele ale proiectului lui Kristóffy. Proiectul n'a satisfăcut pe nimeni, și unii cinici au susținut părerea, că nici când n'a fost luat în serios de autorul lui. Opinia luminată de acasă și din străinătate a fost de acord în înfierarea proiectului, pe când șovinistii extremi ar fi sprijinit un proiect și mai reacționar.

Alegerea de vice-comite în comitatul Hunedoarei. Azi s'a ținut în Deva alegerea de vice-comite pentru comitatul Hunedoarei. Candidații au fost: dr. Aurel Vlad, din partea Românilor naționaliști, apoi Ungurii Ajthay Aladár, avocat în Hațeg, Csulay Lajos protonotarul comitatens și Lázár Farkas protopretorele cercului Brad.

După mari eforturi a învins candidatul guvernamental Csulay Lajos, care a primit 197 voturi. Dr. Aurel Vlad a întrunit 47 voturi, toate românești, iară Lázár Farkas a primit 101 voturi.

Ziarele de seara din Budapesta au fost toate induse în eroare vestind-li-se, că ar fi fost ales dr. Aurel Vlad cu o majoritate de 49 voturi. Tot astfel a sosit vestea și la Arad. Noi însă, cunoscând relațiile locale, n'am dat crezământ acestor știri și informându-ne mai de aproape, am aflat starea adevărată a lucrurilor. Români s'au purtat brav.

Ferii de 10 zile. O întorsătură interesantă s'a dat azi în decursul dezbaterii cât se poate de monotone a proiectului de apropiatie. Francisc Kabos, vice-președintele Camerei a consultat bărbații conducători ai partidelor opoziționale asupra concediului ce-l reclamă imperios lucrul câmpului pentru membrii, cari poartă economie ai tuturor partidelor.

Nu cere d. Kabos mai puțin decât, ca opoziția să renunțe la dezbaterile proiectului de apropiatie în schimbul ferilor de zece zile ce e dispus să le acorde cu învoirea parlamentului.

Pentru a se putea consulta partidele opoziționale, au avizat pe contele Batthányi să ceară pauză. Partidul justhist la moment s'a retras în

*) Scriitorii iscusiți ai revistei „La Hongrie Contemporaine et le Suffrage Universel“ (ediția franceză a revistei sociologice, „Huszadik Század“) pot cu tot dreptul să recomande această frază minunată admiratorilor apuseni ai contelui Apponyi.

biroul notarial pentru a aduce hotărâre în chestie. După o dezbaterie mai lungă au avizat în sfârșit guvernul că zece zile nu sunt de-ajuns. Dacă deci are de gând să dea ferii, ori dă mai lungi ori nici decât.

Cabinetul n'a dat încă nici un răspuns.

*

Bazaconii — patriotice. Incă pe vremea când umbla Justh pe la Arad agitând în adunare populară pentru sufragiul universal, ziarul „Hodmezővásárhely“ din orașul cu același nume a ridicat împotriva lui acuza de tradarea patriei și a ideii de stat maghiar pentru cuvântul, că în adunare a vorbit și deputatul nostru d. dr. Stefan C. Pop. Justh consternat în adâncul sufletului său a intentat proces împotriva ziarului halucinant.

De altcum e interesant să se știe pe ce temei și-a ridicat numitul ziar cu pretenții de seriozitate acuza în contra partidului justhist.

Iată ce scrie:

„Intâmplător am ajuns la această descoperire senzațională și dureroasă.

Un amic al ziarului nostru săptămâna trecută avea niște afaceri prin Ardeal. La Arad se urcâră în același apartament doi domni. Abia porni trenul, aceștia începură să discute pe românește în credința, că al treilea nu-i va înțelege, primindu-le salutul în ungurește.

Amicul nostru multă vreme se delecta la geam în regiunile pitorești ce se urmasse în fuga trenului, fără să fi dat o deosebită atențiune celor nou veniți, deodată însă își încordă atențiunea și înmărmuri aproape auzind despre ce vorbesc.

Omul nostru știind perfect limba românească își notase convorbirea ce urmează:

— Ei, colega, facem o afacere rentabilă — zise unul.

— Puțin cam scumpă — riportă al doilea.

La ce te gândești. Totul e lucru bagatel! La București va produce așa de mare bucurie, că pe loc ni-se restituie acel jumătate de milion!

— Acum e întrebarea, că n'o să ne tragă pe sfoară câinii aceștia de 48-iști?

— Poți fi liniștit. Aceștia și propria lor mamă și-ar jertfio pe bani, ales acum, că au scăpat și năcazul îi împintenește. Sunt absolut sigur, că la alegerile mai apropiate o să cortească în Ardeal pentru noi cu atâta putere, încât câștigăm 30 mandate pe teritor unguresc.

— Dacă aceasta se va înfăptui, n'aș cruța o sumă îndoită chiar“.

Și domnii patrioți au crezut halucinația aceea a prietenului lor pe cuvânt. Ba mai mult au formulat acuză serioasă contra lui Justh.

Mentalitate stranie. Dovadă de ce e capabil bagajul de judecată patriotică.

*

Khuen-Héderváry la Lainz. Premierul Khuen-Héderváry a sosit la Viena în societatea secretarului său Stefan Bárczy, pentru a cere audiență dela Majestatea Sa înainte de a pleca acesta la Ischl. Scopul audienței ministrului președinte este de a ținea în curent pe Majestatea Sa cu situația politică, cu activitatea improductivă a parlamentului și să-i relateze despre alte multe afaceri de stat.

Duminecă înainte de amiază s'a prezentat premierului șeful de secție a cabinetului imperial, Geiza Daruváry, anunțându-i, că Mejestatea Sa e dispus să-i acoarde o audiență prea grațioasă. La ora 10 ministrul președinte, și companionul său secretar au plecat în automobil la Lainz, unde-i aștepta Maj Sa.

În audiența neobișnuit de lungă (a durat 1¼ de oră), premierul probabil a relatat în detaliu despre toate chestiunile de actualitate. Pozitiv nu se știe încă cuprinsul ei, deoarece Khuen e foarte discret. Atât dacă a prins organul din Viena subvenționat de dânsul, că îndată ce se încheie discuția proiectului de lege despre apropiatie urmează să se dezbate proiectele militare va trece la mult așteptatul proiect al sufragiului universal.

*

Conflictul sinodal. Chestia mai actuală care agită opinia publică în România este scandalul ivit în Biserică încă din anul trecut, de când cu eșirea P. S. S. episco-

pului de Roman contra I. P. S. S. mitropolitul primat al României. Certurile și neînțelegerile ivite din această eșire au realizat scandalul dezastruos de astăzi, care, ori cât de puțin, dar scade prestigiul bisericeii față de popor. Politicianii înșiși n'au putut fi în stare să influențeze asupra înaltului cler pentru a se evita nenorocitele urmări.

Astăzi publicul românesc asistă în plin proces, în care Primatul este acuzat de fapte imorale. Câțiva martori între care cel mai zdrobitor penru Primat este un anume Tudorică Ionescu (fost călugăr la Cozia, astăzi primar la C. F. R.) desvăluiesc un trecut imoral pentru o față bisericască.

Acest proces, care urmează cu multe surprize sub atențiunea viguroasă a d-lui C. C. Arion, ministrul instrucției publice, a deraiat astfel încât membri ai clerului s'au compromis copilărește unii pe alții. Primatul a început să acuze la rândul său în afară de episcopul Dunărei de jos și pe directorul seminarului. De altă parte fostul mitropolit Ghenadie răspunde printr-o „scrisoare deschisă” Primatului, prin care se apără de atacurile acestuia și atacă la rândul său pe primat.

Vom ține în curent pe cititorii noștri despre rezultatul acestui proces caro desigur va sfârși prin încetarea scandalului bisericesc, guvernul găsind la urmă o soluție oarecare. Se crede că cei în cauză vor fi forțați să-și dea demisia din înaltele posturi la nivelul cărora nu s'au putut menține.

*

Criza din Serbia. După o consultare cu ambii șefi ai radicalilor, a însărcinat regele Petru pe prezidentul Scupștinei, Nicolics cu formarea noului cabinet. Acesta însă a răspuns, că face pendentă primirea dela rezultatul consfătuirii ce va avea loc cu șefii coaliției.

Se vorbește mult de formarea unui cabinet omogen, de oare ce ar fi mai asigurată înțelegerea din sânul unui astfel de cabinet. De altă parte însă se accentuează, că mai bine să se susțină coaliția. Cei doi șefi ai radicalilor Pasics și Davidovic au conferat asupra formării noului guvern și Davidovics a declarat, că partidul său e aplicat să sprijinească în mod loial un guvern compus numai din radicali.

Această declarație e de puțină importanță în actuala situație politică, de oare ce se știe, că între cele două grupări radicale există divergențe mari și însemnate și cari în curând ar putea izbucni din nou și ar face imposibil un guvern omogen. Deci criza s'ar rezotvi numai în parte.

Se crede, că în urma acestor împrejurări, se va constitui mai curând un guvern coaliționist.

*

Din Austria. Parlamentul austriac va fi convocat pe 17 Iulie. Mesajul va fi citit de însuși Majestatea Sa.

Prezident al Camerei va fi ales Sylvester. Svonul, că regentul din Boemia, contele Thun va fi denumit de prim-ministru în locul lui Gautsch, se desminte.

Partidul creștin-social a lansat un comunicat, în care se spune, că partidul n'are de cuget să stânjenească activitatea parlamentului cu orice preț. Partidul creștin-social va fi opozițional, dar această opoziție va consta dintr-o critică obiectivă și ținută la nivel în interesele binepricepute ale Monarhiei.

Atacurile deputatului Heilinger la adresa fostului ministru Weiskirchner au fost respinse de un consiliu al acestui partid, iar lui Weiskirchner i-s'a votat încredere.

Cu toate acestea se vorbește mult în prezent despre o secesiune ce s'ar proiecta în sânul partidului. Se zvonește, că s'ar forma unele

grupări noi pe bază curat economică și care ar consta în primul rând din aderenții personali ai lui Gessmann.

*

Groznică barbarie dela Rucăr. În zilele de 13 și 14 Iunie st. v. aproape două sute de moșneni din Rucăr (România) au fost schingiuiți, desbrăcați și bătuți de jandarmi cu funie udă până ce trupul lor era tot o carne vie, alții au fost răniți cu baioneta, câteva femei soții de ale moșnenilor au fost astfel de rău maltratate în cât câteva sunt pe moarte.

Toate aceste grozăvii dela frați, au fost privilegiate de marele proprietar Baștea, care se afla cu moșnenii într'un proces de posesiune a unor munți.

Fără să aștepte sfârșitul procesului, Baștea a tăiat bușteni în mare cantitate din muntele în litigiu. Moșnenii, coproprietari ai muntelui s'au opus la ridicarea buștenilor până la pronunțarea justiției. Baștea a obținut dela ministerul de interne un ordin către administrație, să dea concurs lui Baștea să ridice buștenii.

Aceasta a fost de-ajuns, ca acest proprietar sălbatec să instrueze detașamentele de jandarmi ce i-s'au pus la dispoziție, ca să facă un adevărat măcel în loc de o înțelegere prealabilă între moșneni și proprietar.

De aci, încă un exemplu viu, din care putem să înțelegem pe deplin ce va să zică mentalitatea jandarmilor. În ori ce țară, ca și la noi, aceștia se recrutează din cei mai barbari oameni, — și chiar pe acei cu oarecari calități umane, această instituție a jandarmeriei prin educația ei, îi barbarizează cu totul.

Sperăm, că guvernul nu va lăsa nepedepsiți pe acei, responsabili de aceste grozăvii, ca-i formează o pată pentru regatul liber.

*

Abzicerea ministrului comun de războiu. Ziarul „Grazer Tagespost”, aduce știrea senzațională, că ministrul comun de războiu va demisiona în curând și locul lui îl va ocupa generalul Auffenberg.

Cauza acestei abziceri ar fi o neînțelegere ivită între el și moștenitorul de tron, din pricina concesiunilor, ce le-a făcut Maghiarilor în reformele militare. Generalul Auffenberg nu e maghiarofil.

Referitor la această știre se dă un comunicat din Viena, că este adevărat, că în cercurile politice din Viena se vorbește despre abzicerea baronului Schönaich, dar știrea trebuie primită cu rezervă. Dealtcum Schönaich nici nu se leagă așa mult de postul său, dar la tot cazul va sta la locul său până ce va deveni lege proiectul său nou, despre legea militară. El se bucură de toată încrederea Majestății Sale.

Abzicerea lui se aduce în legătură și cu absența sa dela serbările mari, ce s'au ținut deunăzi în Triest, când primul vas de războiu sistem Dreaughnoudt a fost dat destinației sale. Din alt izvor însă se zvonește, că Schönaich anumit nu s'a prezentat la aceste serbări, ca să nu-i ia locul admiralului, care are cel mai mare merit.

În orele ultime se telegrafiază din Viena, că svonul întreg despre o demisie a lui Schönaich e fără temei.

*

Germania în Maroc. Intervenția Germaniei în Maroc a stârnit în țările interesate mari nedumeriri. De aceea guvernul german s'a văzut îndemnat a da un comunicat către puteri, în care a expus pe larg motivele, cari au îndemnat-o la pasul acesta. În acest comunicat se spune, că o seamă de firme mari, cari se află în Africa s'au simțit primejduite în viața și avutul lor și au cerut scut din Berlin. Guvernul german n'a putut refuza cererea atât de îndreptățită a supușilor săi și a trimis un vas de războiu. Tot în acest comunicat se mai spune, că îndată ce se vor liniști spiritele în Maroc și supușii germani vor fi în siguranță Germania va da poruncă să se reîntoarcă vasul.

În Franța au fost foarte surprinși de acest pas neașteptat al Germaniei. Ministrul de externe francez s'a consfătuțit timp mai îndelungat cu ambasadorul german Gambon, care se afla în Paris în trecerea sa spre Londra.

Presa franceză însă e foarte înverșunată împotriva Germaniei și pretinde ca Franța să fie pregătită pentru orice eventualitate. Ziarele engleze afirmă, că Anglia va fi totdeauna alături de Franța, dar nu este oportun, ca apariția unui vas să se ia în serios. Cele mai multe văd în acțiunea Germaniei aceeași măsură, ca și Franța și Spania, cari încă au purces conform pactului dela Algeciras.

În parlamentul englez a fost adresată o interpelație către Grey, care însă și-a amânat răspunsul pe ziua următoare.

Parlamentul ungar

Sedința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 4 Iulie

Parlamentul maghiar își ține ședințele și în aceste zile de căldură, oricât de mult ar dori deputații să se depărteze pe la vetrele lor. Partidul muncii se ține de cuvânt și deputații se prezintă în numărul recerut, pentru a putea aduce hotărâri. Dar nici justiții nu se lasă, ca să nu apară neserioasă acțiunea lor opozițională.

Sedința se deschide la 10³/₄ ore.

Președinte *Albert Berzeviczy*.

După autenticarea protocolului din ședința trecută, bar. Solymossy ca raportor al reformelor militare și al comisiei financiare prezintă raport despre reforma militară și propune ca la timpul său să fie pus proiectul la ordinea zilei.

Urmează la ordinea zilei desbaterea apropriației.

Primul orator e *Mádi Kovács János* din partidul lui Justh. Guvernamentalii fac însă sgomot mare la ridicarea lui, încât nici nu poate vorbi la început. După ce aluzii pișcătoare la adresa partidului muncii, critică toată activitatea de până acum a guvernului, pe care nici nu-l află demn din cauza aceasta pentru apropriație. Deci n'o primește.

Bujanovich Gyula din partidul muncii, a probă ridicarea dării beuturilor spirituoase, căci după dânsul guvernul trebuie să se folosească de toate măsurile pentru reducerea alcoolismului.

Batthyányi (justhist) spune, că ridicarea dării beuturilor alcoolice nu este potrivită pentru reducerea acestor beuturi. Bugetul este o dovadă despre starea financiară rea a țării.

Critică guvernul, că face prea mari cheltuieli pentru scopuri comune. Trece apoi la chestia episcopiei din Fiume și desaproabă atât ținuta banului cât și a prim-ministrului în această afacere.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Atențiune. Despre mașinele agricole, industriale și prima turnătorie de fier a lui *Sam. Wagner* în Sibiu (Transilvania), care se bucură de cea mai bună reputațiune atât în țara noastră, cât și în Orient, anunțul său se găsește publicat în mijlocul coloanelor acestui ziar și este foarte interesant pentru Domnii agricultori a-l citi — și înainte de a-și procura cineva mașini din alte fabrici, să se adreseze renumitei fabrici *Sam. Wagner* în Sibiu.

Litere — Arte — Științe

SCRISOARE.

Eu, primarul din Vâlcele,
Vin la bătrânețe grele
Nu de voie, ci de silă,
Să-ți aduc această carte
Dela frații de departe,
Să te rog să-ți faci o milă.

Scris-am eu aceste șire ;
Slovele-s ca 'n mânăstire
Cum erau pe vremea noastră,
Nu-s ca de prin călindare.
Desleg eu, să am iertare,
Greu ceti-le-ți Dumnia-Voastră :

„Noi din cele zece sate,
— Luminate deputate, —
Cari ți-am dat odată glasuri,
L'am cinstit pe Gheorghe Floare,
Să-ți înfiripe-o scrisoare
Despre a noastre grele ceasuri.

Să-ți plângi la 'mpărăție,
Că pe vechea-ne moșie
Suntem robi fără simbricie,
Că un an întreg de muncă
Nici de biruri nu ne-aruncă
Și cădem în sărăcie.

Cămătari flămânzi de-arândul
Ni răpesc azi și comândul,
Ultimul salaș sub stele.
De-i fără comând săteanul
Îi vând până și sumanul
Ros de ploii și zile grele.

Ei se fac stăpâni în țeară,
Eară noi în lumea-amară
Pribegim azi peste ape ;
Și de-a merge-așa 'nainte
Cei rămași în scurt morminte
N'or avea unde să-și sape.

Câți suntem, dacă ne-om duce,
N'a mai face nime cruce
Pe-un pământ cu-al nostru nume ;
Și ne-or blăstăma și sfinții,
Că lăsăm în el părinții
Și ce-avem mai scump pe lume.

Noi cari așteptăm dreptate
Cei opt mii din zece sate
Iscălim cu Gheorghe Floare,
Toți luăm condeiu 'n mână
Și în fața lui bătrână
Punem degetu'n scrisoare.

Ion Cocârla—Leandru

Teatrul și publicul

de prof. univ. (Lipsca) Volkelt

Trad. liberă autorizată, de dr. Horia Petra-Petrescu

Nota traducătorului.

Deoarece văd, că broșura „*Arta, morala și cultura*”, o traducere a mea din lucrările profesorului de estetică din Lipsa, I. Volkelt, a fost cetită cu interes din partea publicului românesc dela noi¹⁾, public de astădată o traducere a lucrării „*Teatrul și publicul*”. Este o serie de articole — zece la număr — care a apărut în 1901 în jurnalul din Lipsa „*Leipziger Tageblatt*”, stărnind discuții numeroase.

Vreau să motivez în câteva cuvinte pentru ce am tradus această lucrare, care — prelucrată fiind ulterior — figurează acum în volumul lui Volkelt: „*Zwischen Dichtung und Philosophie*”.

Am dat în tractatul acesta de niște păreri foarte sănătoase ale esteticianului vestit german, păreri, cari doresc din toată inima să prindă rădăcini și la noi. Așa sunt d. e. părerile referitoare la „*Salomea*” lui Wilde-Strauss, la „*Văduvioara veselă*” a lui Lehár, la *Wedekind*, și multe alte piese teatrale la modă.

După cum va vedea cititorul din adnotările mele, aproape toate piesele, despre cari este vorba sunt parte traduse și în românește și se pot cumpăra cu prețuri bagatele, parte se joacă pe scenele teatrelor germane sau ungurești dela noi. Cât timp n'avem în Ardealul nostru teatre stabile — e fatal, dar adevărat — va merge o parte a publicului la reprezentațiile străine. În privința

¹⁾ Brașov 1909, (Mureșauu tip.), 45 b.

aceasta cred, că teatrul german ne va putea da un bogat material de cugetat, pentru viitoarea noastră mișcare teatrală.

Culorile negre, în cari este descrisă starea teatrului german sunt — după părerea mea — prea negre. E ceva hiperbolic în critica aceasta. Dar nu strică. Cu atât mai repede se va întâmpla reculegerea.

Firește, traducerea o fac pentru aceia, cari sunt inițiați în evoluția teatrală de acum și pentru aceia, cari au dragostea să urmărească părerile renumitului profesor german.

Introducere.

Nu va trage nimeni la îndoială, că scena are asupra vieții unui popor o influență puternică. Aceleași figuri și aceleași gândiri, cari vorbesc cetitorului dintr'o carte, cari au trecut pe lângă dânsul fără de a i se întipări adânc în memorie, pot câștiga o putere covârșitoare asupra sufletului său, îndată ce i se prezintă în plasticitatea pătrunzătoare și în nemijlocirea, care te subjugă, la o *reprezentare teatrală*. Chiar și acela, care a cetit o piesă teatrală oareșcare, cu o fantazie mai spălăcită și fără de un preț mare interes sufletesc, chiar și acela poate ajunge sub influința nemijlocită a poetului, în urma reprezentății teatrale, care te elevează și te întuiește locului. Mai treoue luat în considerare și faptul, că pentru cei mai mulți din vizitatorii teatrelor, literatura dramatică nici nu există în volume de cetit, sau, și dacă există, există într'un grad foarte neînsemnat.

Mai cu seamă cu scriitorii dramatici moderni vine în atingere prin mijlocirea operelor lor tipărite, care cercetează teatrul. Dacă te interesezi de lumea celtitoare, în privința literaturii frumoase, dai de o parte preponderantă de cetitori de romane și de romane. Scena este deci pentru mulți *singurul* loc, de pe care creațiunile dramatice le vorbesc lor.

Nu trebuie să pierzi din vedere nici faptul, că legătura cu viața spirituală la mulți din spectatori, abstrăgând jurnalele, este mijlocită adesea numai de prestațiunile scenei.

Impresia generală, care radiază de pe scenă asupra mulțimei spectatorilor de toate nuanțele, este, după cum nici nu te poți aștepta altfel, un amestec din elementele cele mai deosebite.

Terenul sufletesc, care ți-l oferă mulțimea spectatoare, este de o multilateralitate indefinită, după destoinicia înăscută și după dispoziția momentană, după putința și după dispoziția sufletească deosebită a fiecăruia, astfel, încât aceeași creațiune dramatică, este primită din partea diferiților spectatori cu toate gradele și subgradele unei inteligențe și neinteligente, ale unei cereri de amuzare și de escitare, ale unei curiozități și ale unei furii după fabula simplă, ale unui interes moral și artistic. Cine nu-și aduce aminte, cum Goethe lasă pe directorul de teatru, în prologul său din „*Faust*”, să descrie diferitele dispoziții sufletești, lipsite de scopul artei, cu cari aleargă mulțimea la teatru?*)

De îți închipui un public *ideal* la teatru, firește, nu mai poate fi îndoială, dacă pentru un astfel de public e hotărâtoare sau nu valoarea *artistică* a operelor și a prestațiunilor dramatice. Este omeneste să se ia în combinație și alte recerinte; dar aceste recerinte n'au voie să influințeze simțimentele și hotărârile împărtășite de public în decursul reprezentațiilor în așa măsură, încât să altereze vădit receptivitatea *artistică*, fină și mlădioasă.

Cum stăm însă cu publicul, care — de fapt — cercetează teatrul? Ne este permis să credem, că e intrupat cazul ideal, chiar numai cât de cât?

Nota: — Citatul este următorul :

Directorul: „...Când greuții ai a învinge, Alegei unealta cea mai potrivită. În fraged lemn cioplirea-i poruncită, Deci, pentru cine scrii, vezi și socoate! Căci vine de urit când nu mai poate Acesta, alții iar dela banchete, Și ceace e și mai rău din toate, Vin mulți după lectură de gazete. Iși poartă toți aicea piroteala, Ca și la o petrecere mascată ; Iar damele-și expun în loji găteala Și joacă, dar și ele fără plată. Ce vrei cu visuri nalte de poet?“, etc. (Goethe: *Faust* I, trad. de Ion Gorun).

Părerea mea este, că *nici nu poți crede cât de mic este numărul acelor spectatori, cari intră într'o relație artistică cu piesele reprezentate Pentru cei mai mulți sunt hotărâtoare altele, decât criteriile artistice*. Și susținând aceasta, nu am în vedere publicul din vre-un orășel uitat de lume, retrograd, cu un teatru ca vai de el, ci mă gândesc la scene, cari trebuiesc luate în serios, la scenele remarcabile din orașele cu o viață spirituală intență. Mi-se pare — cel puțin așa văd eu — că se exagerează foarte des receptivitatea artistică și puterea de judecată a publicului. Nu este deci inutil poate, să cercetezi ce părere trebuie să ai în privința apropiării de teatru a publicului și a cultivării acestuia din partea unei instituții teatrale. Facând cercetările acestea, vreau să am înaintea ochilor un public, cum l-am arătat în condițiile favorabile de mai sus.

Dela Dunăre în jurul Peninsulei Balcanice prin Italia la Dunăre

Două zile pe Mediterană. — Coasta Peloponezului. — „Unterwellen“. — Din viața pe vapor. — Rândunele. — Un „signore“.

Am mai prins un răsărit pe mare. După ce a stins focul, care în zarea dinspre pupă, îi deschisese drum, soarele s'a urnit greoi tremurând de încordarea uriașă, pe care o făcea ca să salte dintre valuri. Luna, care se oprise cu câteva sufluri deasupra apusului, pe semne, ca să-și aștepte mirele, a pălit la ivirea lui și aproape nevăzută s'a strecurat prin pânza subțire a zării spre valuri.

Suntem în punctul cel mai sudic, pe care-l atingem în drumul nostru prin Mediterana.

E ceva aici, care a răpit cu desăvârșire curiozitatea personalului de serviciu de pe „Scutari“, și n'a zgândărit măcar curiozitatea noastră, a celor din zona stămpărată: *zăpada de pe culmile cele mai sudice ale Peloponezului*. Pe dreapta țărmlu par'că merge vecinic cu noi, e atât de acelaș pe de rând. Culmile din vecinătatea mării sunt lince pietroase și sărace. Ele își aduc vegetația pipernicită și arsă, uneori până pe unda apei și s'ar părea, că ea se coboară tot așa până în nemăsurate adâncuri. Pe spinări ori la subsuori de dealuri, se ivesc în soare, ca niște turme de oi, satele albe ale păstorilor și pescarilor de pe aceste țărmluri sărace. Înainte de a le privi cu ocheanul, ele par măruntă farmături de piatră albă risipite, spre cari dela undele mării șerpuesc poteci, cari aproape se pierd strâmtându-se.

Suntem în dreptul celui dintăiu cap al peninsulelor Peloponezului. Apoi coasta fuge spre nord și, ca o minune din povești, apare îndată de sub valuri tot mai „concretă“ insula Cerigo cu coaste mai abstracte, însă, decât cele continentale, în ceace privește vegetația... Când suntem în dreptul ei, se ridică deasupra valurilor, trufașă și mare, ca și un continent, căruia nu poți încerca să-i cuprinzi cu ochiul mărginile. Apoi... rușinată par'că de impresia prea exagerată ce a făcut, își adună țărmlii, se face mică și se lasă binișor sub valuri...

Îndărăt, la pupă, valuri, ce se închiagă în lupta cu fierul, ies în învălmășeală cu spinările înainte — și precum calea Laptelui, în noapte, așterne drum de stele măruntă în latul cerului, drojdia spumei și a undelor măcinate deschide înapoi cale lungă cât bate ochiul. În fund, în drumul spre Atena ori spre porturile Asiei-mici, se coboară sub zare un catarg, care trecuse pe lângă „Skutari“ înainte de răsăritul soarelui. În acelaș timp lunecă spre noi, dinspre porturile italiene, franceze ori de către Gibraltar, vase cari au ieșit cu totul deasupra zării, iar mai departe vărfuri de catarguri băjbăesc prin țesătura plumburie încrețită a undelor...

De îndată ce am intrat în largul Mediteranei simțim, că ne cearcă iară „melancolia“ din marea Egeică, fiindcă nu vedem deloc valuri, suferim toropeala cu o inconștientă admi-

rabilă... Pare-că mă găsec într'o odaie neaerisită de zile întregi; un aer înăbușitor, încărcat cu bioxid de carbon, pare-că mă cuprinde și mă îndeamnă să dorm — și totuș unde s'ar putea respira un aer mai curat, decât acela care se rostogolește pe valuri?!

Dela o vreme însă trebuie să ne trântim unii în hamacuri, alții jos, în latul lui „Skutari”. Aproape revoltați, întrebăm pe unul dela cârmă, dacă e *agitat* vaporul... Fiindcă, ne zicem: dacă marea e odată liniștită, asta nu poate să fie decât „rău” de vapor... Cârmaciul, care a înțeles mai bine ce ne doare, decât nemțeasca stricată de care ne-am folosit, ne-a deslușit îndată, că nu e rău de „Skutari”, ci e un rău de mare — specialitate a Mediteranei — pricinuit de valuri, cari se frământă dedesupt: *Unterwellen*.

Fără să înțelegem bine de tot ce sunt aceste *Unterwellen* și cum operează ele am zis: „aha!” iar neamțul a trecut mai departe satisfăcut... Când nu l-am mai zărit ne-am repezit la margine să-i pândim „*Unterwellen*”-urile. Oricât de ramolit ar fi „Skutari”, ne-am zis noi — cel puțin dela căderea Sevastopolului — nu putem înțelege sa-l ia ametelele așa fără concursul valurilor.

Intr'adevăr noi nu putem să observăm valurile decât atunci când vânturile, cari sburdau pe deasupra lor, le rostogoleau unul într'altul și le împodobeau cu creste jucătoare de spumă. Cărțițe uriașe, parcă, străbat pe dedesupt în tot largul necuprins al apei și ridică deasupra spinări largi încovoiate, fără creșteri și fără spumă. Pare a fi o pastă groasă, pe care puterile de desupt oricât ar umfla-o, nu o pot sparge. Aceste spinări, cari sunt expresia valurilor dedesupt, au uneori o largime de 8—10 metri, dar înălțimea lor rar ajunge la 1 metru. La proră și la pupă însă vaporul se ridică și se lasă câte 5—6 metri...

Toată colonia vaporului — dealtfel nu tocmai bogată — e lungită la pământ ori în hamacuri. Cei din răsăritul Europei nu prea cercețază Italia pentru trecutul și arta ei, iar ceialalți europeni nu o pornesc niciodată spre ea prin Mediterana.

De dimineață, clopotul a sunat înzadar pe bord, căci foarte puțini au avut curajul să se coboare la masă. „*Signorele*” dela sufragerie s'a milostivit atunci și-a adus deasupra câteva ceaiuri și cafele, dar acum nu se mai putea. Am pornit în fugă, doar om putea nimici efectul legănării. Când întru, unii ies cu o grabă disperată având în mâni ceva provizii, alții stau la masă în pozele celei mai apăsătoare plictiseli, iar câțiva spânzurați cu mâinile de niște grinzii. Mijlocul acesta l-am găsit singurul eficace: mânănci ce mânănci și când simți că te ia, te spânzuri iară...

Grosul călătorilor însă a rămas pe bord să se lupte cu două de-odată: cu „*răul*” și cu foamea...

De vre-o ceasuri nu zărim uscat în tot largul și din nou ni-se arată pământul Greciei. Crește mereu... Iși înalță de sub zare mai întâiu creștele înfășurate cu un vâl subțire de zăpadă, apoi liniile capului Matapan se deslușesc tot mai mult de sub stâncă, un far pentru aceste nemărginite întinderi de pustiu — ca și o licărire de nădejde într'o ceață de gânduri pustii și grele...

Apoi Poloponezul — atâta cât ne-a ieșit în cale — să coboară sub zare cu satele de pescari îngrămădite ca niște scoici la subsuoara stâncilor și, în sfârșit, cu cununile de zăpadă ale creștelor venerabile... — și ne lasă să rătăcim singuri vreme îndelungă fără clipirea prietenească a forurilor.

A doua zi de dimineață, se pare, că am scăpat de „*Unterwellen*”, dar fiindcă organismul, dimineață, de obicei e mai rezistent la rău, nu credem...

Deseară vom fi în Sicilia. Acesta e gândul, care ocupă locul de cinste în mintea fiecăruia-și, iar răsună doinele ardelenesti pe aceste valuri vesnic călătoare și străine. Dela Pireu încoace noi suntem străini pe vapor. Când eram pe „*România*” însuș personalul vaporului simția, că e viață românească pe de rând și era bucuros de asta — și poate, că nici nouă nu ne mergea prost.

Aici, însă, suntem străini și puțin. Dar tot cântecul românesc e acela, care ceartă valurile și aici, iar străinii se adună în jurul cântăreților să tot asculte aceste melodii duișoare și legănate, cari au tresărit pe plaiurile Ardealului, pe cari le cântă oameni culți și cari, totuș, nu s'au putut auzi la operă nici la Odesa nici la Viena ori Berlin... — și au o poezie mai statornică decât ele.

Mândro de dragostea noastră
Răsărit-au flori pe coastă...

„*Rândunele!*” răsună vocea unui școlar aproape speriat de năvala surprinzătoare a bucuriei. Unele, fără să se oprească, trec pe deasupra vaporului (spre Calabria). Pentruce chiar pe deasupra vaporului?... Gândul că s'ar putea opri pe el le mai dă putere?... Altele se învârtesc în jurul vaporului, îl urmăresc ori se lasă pe el. După un sfert de ceas, însă, nici una nu ne mai întovărășește în drumul spre Sicilia. Pe bord mai stăruie o pupăză și niște păsărele sudice. Poate ele au dat să înțeleagă rândunelelor că nu e departe uscatul... Rămân și ciripesc pe bord 3 Rusneci mitivei (2 băieți și o fetiță) pe cari tatăl îi duce spre Gibraltar, poate în America... Pe tot drumul n'au știut de răul de mare, se joacă ori se ceartă pentru jucării. În pustiu acesta ei aduc o notă așa de plăcută cu glasul cu plânsul cu neastâmpărul, cu sufletul lor copilăresc...

Dar de câta timp pare c'au început a se închege, cum să le zic, *Oberwellen*... Și cu cât mai deși încep să rătăcească norii albi pe cer, cu atât mai lungi și mai groase sunt brănele de spumă cari aleargă pe spinările valurilor...

Ca la ușa unui circ, în care de teama grozăviilor, nu îndrăznește oricine să între, stă „*signorele*” abătut în ușa sălii de mâncare. Vaporul e al unci societăți germane, dar personalul nu poate fi în întregime german, întrucât trebuie să cunoască limbile de pe coaste. Fără îndoială că pe valuri oamenii sunt mai buni decât pe uscat. Sunt mai sociabili, ca toți oamenii fără patrie și fără deplina siguranță a vieții... „*Signorele*” nostru e și el călător...

Și poate, că e mai bun decât noi toți pentru că el are și mai puțină patrie... Când se va apropia de strămoșii dintre Scylla și Caribola și va trece prin fața orașului prăbușit acum doi ani și mai bine, va plânge, poate puțin a suta oară, pe cei trei copii, pe soția, părinții și frații îngropați fără rugăciune... În fața Messinei steagurile n'ar trebui să se urce, ci să coboare de pe catarguri, nu numai pentru că aici e cel mai uriaș și cel mai trist mormânt, ci pentru că în aceste vapoare trec și oameni pentru cari orașul se prăbușește iară...

Poate s'o fi gândind cu inima strânsă la această nouă defilare prin fața Messinei moarte: familia lui, și, de bună seamă, inimna il îndeamnă să treacă iară și pe urmă iară dela Odesa la Genua și dela Genua la Odesa.

Ca și când s'ar teme, că vaporul scapă la uscat, delfinii, din depărtări mari, i-se reped în cale. Printr'o rară emulație, câte 5 pornesc deodată, ca niște săgeți greoaie se strecoară pe sub fâșiile de spumă și sar câte un metru deasupra valurilor descriind un arc de cerc, — apoi, prin învâlmășeala de unde, se trântesc în pânțele vaporului...

Romulus Cioflec.

Invitare la abonament

Cu 1 Iulie v. a. c. „*Românul*” intră în al doilea semestru al existenței sale. El este organul de publicitate al comitetului național român. Nu reprezintă coterii, nici grupări aparte, nici interese personale, „*Românul*” reprezintă exclusiv interesele partidului național român din Ungaria și Transilvania.

Un ziar cum este „*Românul*” necesitează sacrificii materiale foarte mari. În curând redacția, administrația și tipografia acestui ziar vor fi așezate într'o casă proprie, în centrul Aradului. Tipografia noastră va fi ajustată cu toate recvizitele cele mai moderne și cele mai perfecte astfel, că tipografia „*Românului*” va fi cea mai desăvârșită tipografie românească din patrie.

Comitetul național a adus toate aceste mari sacrificii în buna nădejde, că ele vor fi spre binele neamului nostru, care la rândul său va veni și dânsul întru sprijinirea tendințelor curate ale comitetului național. Nu ne-am înșelat în așteptările noastre, căci cu mândrie putem vesti, că în decursul celor 6 luni de existență „*Românul*” a câștigat un așa frumos număr de abonați, cum nu s'a mai pomenit până aci în ziaristica română din patrie.

Acest munificent sprigin moral și material al publicului românesc ne îmbărbătează și ne îndeamnă la încordarea tuturor puterilor noastre pentru de a putea da în mâna cetitorilor români de pretutindeni un ziar desăvârșit.

Voim să fim înțeleși de toți Românii din Ungaria și Ardeal și astfel grăim, ca limba acestui ziar să nu se depărteze prea mult de graiul poporului nostru. *Tinta noastră este, ca afară de politică „Românul” să ofere cetitorilor săi distracție nobilă, învățătură în cele economice, lumina în afacerile sociale și informații despre ceace se petrece în lume. Numărul popular va rămânea și pentru mai departe izvor de însuflețire națională și de întărire a poporului în credința strămoșească. În numărul nostru de Duminecă susținem și în viitor o rubrică permanentă pentru chestia feminină, precum și rubrica de șah pentru popularizarea acestui nobil joc.*

Cu multă satisfacție sufletească putem constata, că în munca noastră am aflat sprijinul celor mai distinși bărbați și femei din sânul națiunii noastre.

Partea politică a „*Românului*” este condusă și scrisă de bărbați, ca: dr. Vasile Lucaclu, dr. Iuliu Maniu, dr. Aurel Vlad, dr. Victor Bontescu, Alex. J. Hodoș, dr. Ștefan C. Pop, dr. Ioan Suciu, Vasile Goldiș ș. a.

În partea literară cetitorii noștri au putut întâlni numele celor mai mari scriitori ai neamului nostru: Al. Vlahuța, B. Delavrancea, I. L. Caragiale, Gh. Coșbuc, Alex. Brătescu-Voinești, P. Dulfu în fruntea unei pleiade întregi de scriitori mai tineri, ca: E. Lovinescu, I. Minulescu, P. Cerna, A. Lăpădatu, Petre V. Haneș, Em. Grigorovița, Em. Isac, dr. Horia Petra-Petrescu, Const. A. Giulescu și mulți alții.

În deosebi suntem fericiți a vesti, că marele nostru poet d. *Gheorghe Coșbuc* cu adevărată înflăcărare națională sprijinește ziarul nostru și aproape în fiecare Duminecă vom aduce câte o lucrare originală din măestrul condeiu al acestui geniu românesc.

Afară de foiletonul zilnic susținem și pentru mai departe rubrica permanentă pentru *litere, științe și arte*, la care colaborează asemenea mai mulți bărbați distinși de litere și științe (I. Corbu, V. Gilu, dr. A. Bogdan, Cronicar ș. a.) Dăm apoi regulat *nuvele mai mari și romane*. În curând vom începe publicarea unui mare și vestit roman de *Daudet*, tradus din franțuzește anume pentru ziarul nostru.

Dăm o deosebită îngrijire *chestiunilor economice*, cari le susțin bărbați specialiști, ca dr. *Virgil Madgearu*, dr. *M. Popovici*, *C. Iancu*, *Adrian Ofoiu*, *C. Băilă* ș. a.

La *cronica jemenină* colaborează dame de înaltă cultură literară („*Românca*”, *Aurelia Pap*, *Neli Carnea*, *Maria Cioban* ș. a.)

Rubrica de șah este condusă de d. *Gheorghe Marco*, unul dintre cei mai mari șahiști ai lumii.

„*Românul*” are *informator* la toate popoarele nemăgihare din patrie, ține *corespondenți permanenți* în Budapesta, București, Iași, Viena, Roma, precum și în toate centrele românești din patrie.

Univ. med.
dr. VICTOR GRAUR
medic școlar calificat, profesor de igienă,
institut de dentistică.
Arad, Andrassy-tér Nr. 22.
Etajul I., în fața pal. administrativ (comit.)

Ne vom
posibilă per
ziar străin
românești pr

În sco
rului român
partidului
mânul” și
staurantele
asemenea s

Aboname

Pe
Pe
Pe
Pe

P

Pe

Pe

F

de

pe

num

INFO

— Rap

Se an

ratură. Ici

Progn

alocarea pl

Tempo

Bursa

Grău

Secară

Cucur

Ovâs

Teatr

„*Litere, știin*

și publicul

Lipsa în t

nostru dr.

fi publicat

fiecare câte

structiva lu

tându-ne t

turile unui

cugelările d

putea ofer

acțiunilor

atențiune d

sub întrebă

Nou

cute înaint

pesta, urm

menul adv

Grădinariu

și dr. Liviu

De-al

mântului

adunare

dans, ce s

lul român

ore p. m.

V. Patcaș

7 ore sea

de timp fa

în școala

jator:

Dr. C

hâșz, vice

dinte; Oct

nar, casar

trolori,

Ne vom nizu, ca „Românul“ să ajungă la posibilă perfecțiune astfel, ca să suplinească orice ziar străin și să se poată încuiba în toate casele românești prin însuși valoarea sa.

In scopul acesta cerem sprijinul poporului românesc și rugăm pe toți aderenții partidului național român să aboneze „Românul“ și să insiste, ca toate casele, restaurantele și cafenelele cercetate de dânsii asemenea să-l aboneze.

Abonamentul este pentru numărul de zi:

Pe un an . . . . . 28 Cor.
Pe 1/2 de an . . . . . 14 „
Pe 3 luni . . . . . 7 „
Pe 1 lună . . . . . 2/40 Cor.

Pentru numărul popular:

Pe un an . . . . . 4 Cor.
Pe 1/2 de an . . . . . 2 Cor.

Pentru România numărul

de zi pe un an . . . . . 40 franci.
pe 1/2 de an . . . . . 20 „
numărul popular . . . . . 10 „

Redacția și Administrația ziarului „Românul“.

INFORMAȚIUNI

Arad, 4 Iulie 1911.

Mersul vremii.

— Raportul institutului meteorologic —

Se anunță schimbare neesențială de temperatură. Ici colea ploii, eventual furtună.

Prognostic telegrafic: Timp răcoros, pe alocuirea ploii.

Temperatura: 211 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kigr.)

Grâu pe Oct.	Cor.	11.57
Secară	„	9.30
Cucuruz pe Iulie	„	7.33
„ „ August	„	7.52
Ovăș pe Oct.	„	7.88

De-ale noastre.

Teatrul și publicul. Incepem azi la rubrica „Litere, științe, arte“ publicarea studiului „Teatrul și publicul“ de profesorul universitar Volkelt din Lipsca în traducerea autorizată a colaboratorului nostru dr. Horia Petra-Petrescu. Studiul acesta va fi publicat în 10 articole consecutive, cuprinzând fiecare câte un capitol din prea interesanta și instructiva lucrare a marelui estetician german Zbătându-ne tocmai în vremurile de acum cu începuturile unui teatru român pentru poporul nostru, cugetările distinsului profesor dela Lipsca ne vor putea oferi foarte bun material pentru îndreptarea acțiunilor noastre teatrale. Atragem deci deosebita atențiune a cetitorilor noștri asupra articolelor de sub întrebare.

Noii advocați. In decursul săptămânei trecute înaintea comisiunei cenzurătoare din Budapesta, următorii Români au făcut cu succes examenul advocațional: dr. Ilie Groșșan, dr. Coriolan Grădinariu, dr. Oct. Boroancă, dr. George Zăria și dr. Liviu Lința. — Rap.

De-ale „Asociațiunei“. Comitetul despărțământului „Tăsnad“ al „Astreii“, învitat la a V-a adunare cercuală, împreună cu petrecere de dans, ce se va ținea la 16 Iulie st. n. în Cehalul românesc (Oláh Csaholy). Program: 1 La 3 ore p. m. ședință în care preotul din Hotoan d. V. Patcaș va ținea o prelegere populară. 2. La 7 ore seara, începe petrecerea cu dans, în caz de timp favorabil în liber, în caz de vremea rea în școala confesională din loc. Comitetul aranjator:

Dr. Coriolan Steer, președinte; Nicolau Juhasz, vice-președinte; Patrițiu Trușăș, vice-președinte; Octavian Baști, majordom; Georgiu Molnar, casar; Victor Marcuș și Efreu Urcan, controlori.

In onoarea d-lui profesor Andreiu Bârseanu. Din împrejurarea, că după încheierea anului școlar, d. Andreiu Bârseanu, se va muta la Sibiu, — eforia școalelor din Brașov va aranja în sara zilei de sftul Petru un banchet de adio, în onoarea distinsului profesor dela liceul brașovean și vice-președinte al „Asociațiunei“.

Convocare. In înțelesul §-lui 17 din „Regulamentul general al secțiilor științifice-literare ale Asociațiunii“ convoc prin aceasta pe onorații membrii ai secțiilor pe ziua de Vineri în 14 Iulie, st. n. la 10 ore a. m. la ședința plenară ordinară, care se va ținea în sala de ședințe a biroului „Asociațiunii“ cu următoarea ordine de zi:

1. Deschiderea ședinței plenare la orele 10 a. m.

2. Raportul secretarului literar către ședința plenară.

3. Stabilirea ordinii de zi.

4. După amiază ședințele singuraticilor secții.

Sibiu, în 16 Iulie, 1911.

Prezidiul „Asociațiunii“: P. Cosma.

Desmintire. In numărul nostru de ieri s'a publicat știrea, că d. dr. Ioan Codrean, cand. de advocat în una din zilele trecute în comuna Șiclău ar fi bătut până la sânge pe țaranul român de acolo Ioan Murgu. Ni-se comunică acum din partea d-lui dr. Ioan Codrean, că știrea aceasta nu corespunde adevărului și este absolut lipsită de orice temei.

Ofițer român premiat la Viena. Cu ocaziunea întrecerii la tir, la care au luat parte în Viena numeroși ofițeri (câte patru aleși din fiecare regiment de pe teritoriul corpului de armată II. Viena) d. sublocotenent Sp. Dimian dela regimentul 37 de infanterie, a fost distins cu două premii, în sumă de o sută douăzeci cor.

Felicităm pe bravul ofițer pentru onoarea ce a făcut numelui românesc între străini.

Sanatorii pe seama preoților. Din vreme în vreme se reînnoiește la noi ideea instituțiilor pentru îngrijirea preoților bolnavi. Minunatele succese ale societății preoților din Austria, puse sub protectoratul Sf. Iosif, pun în mișcare și preoțimea maghiară. Și aici, și colo se aud glasuri, că în sfârșit trebuie să se înceapă ceva. Se plănuiesc sanatorii, stațiuni climatice lângă lacul Balaton, case comune la stațiunile balneare; uneori în centru, alteori la periferii, dar până acum fără ceva rezultat mai plausibil. Acum a ridicat ideea înființării unui sanator, exclusiv pe seama preoților deficienți, sinodul protopopesc din Székelyudvarhely, în Ardeal. Dea Dumnezeu, să se realizeze de data aceasta ideea, care a naufragiat până acum încă înainte de a se fi gândit cineva serios la realizarea ei. (E. K.)

Examenul de gimnastică al elevilor dela gimnaziul român din Brașov a avut loc ieri, Duminică în 2 Iulie n. Intr'un marș condus cu o deosebită pricepere de d. profesor de gimnastică P. Roșca elevii și-au făcut apariția în curtea de gimnastică, unde au fost aranjați pentru exercițiile libere, cari au decurs de tot frumos, ținând adânc încordată privirea publicului. Tot atât de atrăgătoare au fost și exercițiile la aparate, și în special prestațiunile celor mai buni gimnastici, după cari a urmat punctul cel mai plăcut al programului: piramidele. Trei, și toate trei au fost de o rară frumusețe.

Ca punct ultim păr. protopop dr. V. Saftu — după câteva cuvinte frumoase de laudă bine meritată la adresa prof. de gimnastică P. Roșca, — împarte premiile celor mai distinși gimnastici în modul următor: Premiul I. din fund. Andreiu Bârseanu îl primește elevul din cl. VII gimn. Ioan Maxim; premiul II dăruit de d-na Elena Popoviciu îl primește elevul din cl. VII gimn. Nicolae Leményi; premiul III dăruit de d. Costi Popovici, îl primește elevul din cl. VII gimn. Ioan Bot, iar premiul IV, dăruit de d-na Elena Săbădeanu, îl primește elevul din cl. II comerc. Gheorghe Ciupală. Felicităm pe d. prof. Roșca la succesul acestui examen strălucit, la care a asistat un public numeros și distins.

Adunarea economică dela Timișoara. Vestim, cu mare bucurie, că adunarea economică ținută la Timișoara acum Duminică la orele 3 d. a. în curtea bisericii românești din Timișoara-Fabric a avut o reușită foarte frumoasă. Adunarea s'a

ținut sub conducerea vrednicului Român, dl. Emanuel Ungurianu, advocat din Timișoara. Au fost reprezentate la adunare vre'o 20 comune românești din comitatul Timiș. Au participat dl. Ioan Moța, redactorul foii populare „Libertatea“ din Orăștie și dl. C. Osvadă, acești doi propagatori neobosiți ai organizării economice în mijlocul poporului nostru, organizare, care este urgent reclamată de cele mai mari interese nu numai economice, ci chiar naționale-politice ale neamului nostru. În această adunare, afară de domnia susamintită a ținut o frumoasă vorbire din domeniul economic dr. P. Cioban, advocat în Timișoara. Această vorbire o reproducem întreagă în rubrica noastră economică. Adunarea a luat concluze foarte salutare și nădăjduim, că în urma ei ei se va începe încheierea comunelor noastre românești din frumosul comitat al Timișului spre a putea lua concurența în cele economice cu popoarele împrejmuitoare. Tutozur celor, cari au obosit participând la această adunare le exprimăm mulțumita noastră rostită în numele obștei românești.

Din patrie.

Excursioniștii turci la Brașov. Din Brașov ni-se scrie: Luni au sosit la Brașov 60 elevi ai seminarului muzulman din Medgidjia (Dobrogea) sub conducerea domnului director Alexandru Alecu și a mai multor profesori ai seminarului. In decursul zilei au vizitat între aitele școalele române și internatul reuniunii femeilor române din Brașov. Elevii muzulmani, cari vorbesc bine limba românească, au fost însoțiți prin Brașov de câți-va elevi ai gimnaziului român de acolo.

Lăsământul patriarhului Brancovici. Referențul comisiunei de scontrare emisă de congresul sârbesc, publică raportul în chestia lăsământului patriarhului Brancovici. Rămășul patriarhului atinge cifra de 930.001 cor., din care detragându-se pasivele cu 187.568 cor., rămâne de împărțit 742.432 cor. Din această sumă o parte revine fundațiunilor bisericesti sârbe, iar cealaltă advocatului din Eszék, Maximovici.

Potop de ape. Din Brad ni-se scrie, că alaltăieri s'a descărcat asupra comunelor din împrejurime: Crisciori, Grodina și București o furtună înfricoșată, cu potop de ape, cari au înecat și nămolit sămănăturile în mare parte și în valurile cărora s'au aflat moartea multe animale de casă. Pagubele cauzate se prețuiesc la 60 mii de coroane.

Deasemenea aflăm că povoaie mari de apă au fost zilele trecute și în părțile săcuimei, pe la Sângiorz, dar mai ales pe la Baraolt. Apele vârsate din ruperi de nori au cauzat esundarea văilor și afluenților Oltului, făcând mari pagube în sămănături, de altcum și așa destul de slăbuțe.

Arhiducele Iosif în Körmend. Arhiducele Iosif a plecat cu automobilul din Budapesta la Trient. In Körmend i-s'a isprăvit benzina pentruce a făcut o mică haltă aici. Ca de obicei în astfel de orașe mici, îndată s'a adunat o mulțime de curioși în jurul Arhiducelui. Nimeni nu știa însă cine este străinul. Atunci unul mai inimos s'a apropiat de Arhiduce și l-a întrebat cine este? Arhiducele a zămbit și l-a întrebat pentruce vrea să știe aceasta. Mai apoi și-a spus numele. La auzul numelui cel ce întrebase a rămas ca trăznit și a început a se retrage de teamă. Arhiducele s'a lăsat în conversație și mai adâncă cu cei de față, i-a întrebat asupra recoltei și a altor lucruri. Mai târziu a venit și un fotograf și s'a rugat cu multă umilință să-i permită să-l fotografieze. Arhiducele Iosif s'a pus și a postat îndată el însuși publicul în ordine și s'a fotografiat. La plecare a salutat militărește și a plecat între ovații spre Trient.

Sinucidere. In comuna Földes de lângă Debrefin au aflat ștrangulată pe proprietara văduvă Gail. Ancheta a constatat că femeia a fost întâiu asasinată și apoi ștrangulată, dându-i tălharul aparența unei sinucigașe. Nici de o urmă a asasinului nu s'a dat până acuma. Jandarmeria caută zornic ucigașul.

Gesturi de gentry. Azi cu prilejul alegerei de vice-comite în comitatul Hunedoara s'a întâmplat că pentru sprijinirea candidatului Lazar Farkas protopretore în Baia-de-Criș între alții a

venit și deputatul Andrei Barcsay. Astă-dimineață a pornit în automobilul să-i câștige aderenți protejatăului său. Ajungând la podul de peste Mureș vameșul îi cerea vama, ori biletul de liber parcurs.

Domnul deputat jignit adânc de cutezanța fără seamăn a doganarului fără cuvânt sări din automobil aplicându-i atât bietului vămuitor cât și impieगतului său mai multe palme strașnice. Apoi ca și când nimic nu s'ar fi întâmplat a urcat trăsura automobilă și s'a dus înainte. Purtarea agresivă și incalificabilă a d-lui deputat a scandalizat întreaga opinie publică.

Ce-i să-i faci, gest nobil și pace.

Măderatul — jandarmofil. Câțiva proprietari de vii din cel mai ales loc al podgoriilor au pornit zilele acestea o acțiune ciudată. E vorba să rețină plutonul de jandarmi, ce a binecuvântat până mai ieri-alaltăieri dealurile mănoase ale Măderatului cu prezența d-lor.

Afacerea este următoarea: În toamnă au trecut cinci ani de când comuna primise un pluton de jandarmi pentru a restabili ordinea turburată des de câțiva hoți necunoscuți, cari molestau pururea pe bieții proprietari cu diferite hoții. De fapt ordinea s'a restabilit în curând și domni cu viile puteau dormi liniștiți. Inșă jandarmeria aștepta contraserviciu dela Măderateni, cerea să dea jandarmilor locuință. Dar cum comuna e săracă, a refuzat cererea ca irealizabilă, iar celor câțiva proprietari interesați le era mult să primească asemenea angajament. Urmarea e, că plutonul e comandat la Agraș.

Acum au pornit d-nii în deputație pe la vice-comite, rugându-l să facă tot posibilul pentru a reține jandarmii și pe mai departe în Măderat, că vezi Doamne, somnul le este mai tignit, dacă știu la spate câteva baionete.

Dela frați

Anchetele presei la Rucăr. În urma sălbătăciilor comise la Rucăr, presa din București a decis facerea unei anchete la fața locului. În acest scop ziarele au trimis câte un reprezentant al lor; Acțiunea, Ordinea și La Roumanie pe d-nul Em. Nicolau; Adevărul și Dimineața pe d. Iosif Nădejde; Viitorul, Voința Națională și l'Indépendance Roumaine pe d. H. Durand. Ziarele guvernamentale și Universul s'au abținut de a trimite un reprezentant.

Constatăriile făcute de acești ziaristi întăresc și știrile, cari păreau fantastice asupra grozăviilor petrecute încă acum în secolul al XX.

Adânc impresionat ziaristii au făcut serioase cercetări, interogând pe mai mulți moșneni din cei mai crud torturați, și aceștia au spus cu toții în aceleași amănunte.

Faptul care face vina complectă a administrației și-i scoate acesteia în vileag bestialitatea ei fără margini, este că, atunci când proprietarul Baștea a voit să ridice bustenii (în valoare de 200.000 lei) și după ce țărani amenințați s'au retras deoparte liniștiți, comandantul detașamentului de jandarmi a strigat spre ei, că dacă mai are ceva de spus să vie o delegație a lor să spună.

Aceasta a fost o simplă cursă: Țăranii au fost repede legați, desbrăcați și schingiuiți, ca și când o oardă de Huni s'ar fi aruncat asupra lor. Ceilalți țărani au fost respinși spre alt detașament de jandarmii, cari la rândul lor i-au torturat nu mai puțin, împrăștiind în jurul lor numai vaete și gemete înfiorătoare.

De ce aceste cruzimi față de niște bieți moșneni?, ne întrebăm și noi cari nu suntem nepăsători față de suferințele fraților noștri.

Ce e cu răscoalele țărănești din București. Sunt pripășiți în București o mulțime de străini, din cari mulți Evrei, cari n'au altă misiune decât de a comunica presei străine tot felul de știri fantaziste, cu caracter compromițător pentru țara noastră.

Așa nu de mult „Frankfurter Zeitung“ anunța, din informațiile corespondentului său din România, că la Iași a avut loc un progrom al Evreilor, din care cauză mai mulți Evrei au murit. Acum, de asemenea s'a anunțat ziarelor bulgare că la Iași și Botoșani ar fi răscoale țărănești.

Din fericire, putem anunța că nici această știre nu este exactă și că țărani, în urma legilor binefăcătoare acordate de guvernul liberal

trecut, și grație modului cum aceste legi sunt aplicate de actul guvern, sunt mulțumiți și liniștiți.

Petrecheri.

Concertul „Corfescu“ în Lipova În mijlocul unui public format din tot ce are Lipova-Radna mai inteligent și mai distins și-a făcut apariția tenorul nostru de operă *Nicu Corfescu*. Timp de 1^{1/2} oră, cât a durat această rară sărbătoare artistică, un entuziasm de nedescris a domnit în întregul public. Ariile din „Lohengrin“, Ebra, Tosca, Benvenuto Carmen (Don Jose) în care vocea bogată, de un volum considerabil, unită cu un temperament cald și comunicativ, pe lângă o interpretare impecabilă în arta cântului au smuls tunete de aplause. Frumoasele române „Ninon“ „Matinata“ ne-a arătat artistul pasionat și suav... câtă finețe și delicatețe sufletească exprimă acest artist în aceste „perle“ muzicale este ceva care-ți cucerește sufletul și te lasă în extaz. Doinele românești, în care sufletul de Român al lui Corfescu vibrează cu atâta căldură și pasiune, au fost răsplătite cu aplause nesfârșite.

Publicul electrizat de cântul artistului îl rechemau continu la scenă nevoind să se despartă de dânsul.

Pe seara de „Vineri 7 Iulie st. n.“ Sânzienele, D-nul Corfescu va concerta în „Pecica“ iar pe seara Duminecă 9 Iulie st. n. va concerta la băle dela „Moneasa“.

Din străinătate.

Clironomul turc la Roma. Moștenitorul turc prințul Iussuf Izzedin a sosit la 2 Iulie în Roma. Pentru primirea lui a mers la gară regele și miniștrii precum și alte notabilități din anturajul regelui. Regele și prințul s'au îmbrățișat călduros de două ori.

Pe stradă li-s'au făcut mari ovațiuni. La sosirea în Quirinal regina și damele de curte i-au făcut o primire foarte amabilă.

Logodna lui Carol Francisc Iosif. Arhiducele Carol Francisc Iosif a sosit ieri din Pianora la Viena, ca să mulțumească Măjestății sale, că a încuviințat logodna cu principesa Zita de Bourbon. Cu o cale va mulțumi împăratului și pentru felicitările trimise cu acest prilej.

Flota engleză la Fiume. Guvernorul din Fiume a primit avizul telegrafic, că în 10 Iulie va sosi în portul Fiume flota engleză, unde va sta 5 zile.

Moartea unui artist. În München a răposat directorul de operă Felix Mottl. Felix Mottl a fost unul dintre cei mai buni dirigenți ai muzicii moderne. E de origine din Viena și prin talent și sirguintă proprie a ajuns la postul distins, ce l-a ocupat în timpul din urmă. A fost de 55 ani.

ECONOMICE

Adunarea economică dela Timișoara

(Ținută în 2 Iulie n. 1911.)

Vorbirea d-lui dr. P. Cioban despre tovărășii

Mulți st-mați domni, cinstiți țărani!

Viața noastră românească este plină de greutăți și neajunsuri. Aceste greutăți și neajunsuri isvorec în mare parte din aceea tristă împrejurare, că stăpânirea acestei țări nu se îngrijește de soarta și viitorul tuturor cetățenilor deopotrivă, ci întocmai ca o mamă mașteră, până când pe unii îi prevede cu toată hrana trupească și sufletească, până atunci pe alții îi lasă flămânzi, cu mintea întunecată și fără nici un ajutor, astfel, că acești din urmă rămân pradă tuturor ispitelor și sunt periclități și striviți pe terenul economic.

Cu soarta acestor copii mașteri neglijați se poate compara și soarta țaranului nostru. Priviți în jur de D-voastră și căutați cum se întind coloniile statului până în pragul căsuțelor noastre, cum mii și sute de mii se folosesc an de an din banii comuni a țării pentru a da bunăstare și toate favorurile economice unor cetățeni; se fac bănci puternice cu spriginul statului pentru cumpărarea și parcelarea de pământuri, se dau im-

prumuturi ieftine și tot felul de înlesniri la astfel de cumpărări, se împart sămințe și animale de prăsilă gratuit sau cu favoruri mari. Toate aceste cui să dau?!

D-voastră bine știți, că nu nouă și nu țărâ-nimei noastre! Țărâ-nimea noastră este lipsită cu desăvârșire de orice sprijin, de ori ce ajutor astfel că în lupta pentru existență este nevoită a se răzîma exclusiv pe puterile sale proprii.

Aceste puteri singuratică, și isolate a țărâ-nimei noastre le chemăm astăzi la o muncă comună cu scopul de a înlocui sprijinul statului cu ajutorul propriu, — ca astfel prin puteri unite să putem realiza astfel de afaceri economice, pe cari singuratică nici când nu am fi în stare a le realiza. Unirea aceasta a puterilor noastre proprii pentru a ne putea ajuta unii pe alții se numește tovărășie.

Tovărășiile la noi la Români au o deosebită importanță Prin tovărășii țărâ-nimea noastră ajunge nu numai la o pricepere mai rațională în cultivarea pământului și valorizarea produselor sale, ci și la organizație și independență economică.

Tovărășiile vor fi tot atâtea fortărețe în viața noastră economică, cari vor da scut și mâna de ajutor țaranului între orice împrejurări grele, vor fi nește isvoare curate și răcoitoare, din cari se vor întări năzuințele noastre și vor fi acelea cărări, pe cari înaintând, vom ajunge la îndestulire bogăție și cultură.

Și ca să vedeți d-voastră rostul tovărășiilor în diferitele lor forme, voi aminti pe scurt una din cele mai principale afaceri, cari — mai ales aici în Banat — se pot rezolva în cadrele tovărășiilor. Această afacere este negoțul de bucate, adică cumpărarea și valorizarea produselor agricole.

Produsele agricole, adică grâul, cucuruzul, ovăsul, săcara etc. sunt lipsite de orice credit la noi.

Până când comerciantul și industriașul căpătă credit pe marfa și produsele sale, până atunci țaranului nostru nu i-se dau împrumuturi pe produsele sale, ci în caz de lipsă este nevoit a se folosi de „vechsel“ sau a-și întabula averea, ori apoi a-și vinde grâul cald încă cum a ieșit din mașina de treerat.

Din împrumuturile țărănești făcute pe „vechsel“, d-voastră știți bine, câte neplăceri și spese are țaranul nostru neorientat. Cu împrumuturile hipotecare se fac cheltuieli mari în proporție cu sumele mici, de cari are lipsă de regulă țaranul nostru.

Pentru a-și putea plăti darea la timp, și pentru a-și putea implini neajunsurile sale casnice și economice, este silit deci a-și vinde produsele sale tocmai la așa vreme, când prețurile cerealelor sunt reduse de lipitorile comerțului nostru la un minimum. După ce comercianții au pus mâna pe toată cantitatea produselor agricole, abia atunci să formează adevăratele prețuri, astfel, că fie an bun sau rău, toată dobânda se varsă în buzunarele acelor oameni, cari n'au pământ și nicicând n'au muncit în viața lor, ci trăiesc și se îngrașă din sudoarea bieților țărani.

Această stare tristă de exploatare a țărâ-nimei noastre trebuie sistată. Trebuie dat țaranului posibilitatea aceea, ca produsele sale să le vândă atunci, când dobânda este mai mare și până a putea realiza o dobândă mare, trebuie dat țaranului, respective produselor sale credit, ca cu ajutorul acestui credit agricol să fie ajutat și apărat în contra speculatorilor de bursă.

Această posibilitate o găsim în magazinele de bucate înființate în forma tovărășiilor.

Aceste tovărășii vor fi astfel organizate, ca să nu se mărginească numai la partea speculativă a acestor afaceri, ci precum arătai mai sus, vor crea credit produselor agricole, dând împrumuturi pe grânele înmagazinate până la 70—80% a valorii, astfel, că țaranul la vreme de lipsă să nu fie silit a-și vinde pe prețuri mici produsele sale, și nici a recurge la împrumuturi de „vechsel“ ori la cele hipotecare.

Magazinele vor păstra produsele țaranului și vor emite niște bilete de amanetare, astfel, că țaranul și după înmagazinarea produselor sale resp după ridicarea împrumutului dela tovărășie, va rămânea stăpân peste ele.

Când tovărășiile sătești se vor înmulți și magazinele de bucate se vor înființa, atunci toate laolaltă ușor vor putea forma aici în centru o magazină comună, care să aibă dreptul stabilit

în legea c...

valoare, ca
In as
gricol se v
cari înlocu
se pot vin
vinde rodu
lipsa liferă
modul ace
rare, admi

Deoa
ființa astfe
esmite wa
aici cu „v
cea mai n
tovărășiilo
creditul ag

Sunt
Iocire o
lipsa vara
ca „vechs

Prin
torul tovă
ca să disp
ductelor r
formarea

Inse
In acest t
că Timișo
și suntem
pe noi în
și armele

In c
parte și a
care com
aceste tre
vărășiile.

Prin
mașini ec
mânturi,
rării la t
singuratic

Prin
tat, că „f
știe, al c
se află a
stre cu m
de asigur

Ca
brățișai
convinger
dea țărâ
nomică
care noi
servicii.

L.
Reda

(3)

tele rugă
pe jumă
propriul
nepoată
torată, t
nebunit
vastă. T
ta, aspir
atunci m
de ce n
muri d
trebui s
uricios
dat în ș
la Viena
zică unu
deseori
ca se c
rile de
tulpina
plătit to

în legea comercială, de a emite niște hârtii de valoare, cari să numesc „warante“.

În astfel de cazuri mijlocirea creditului agricol se va face prin emiterea acestor warante, cari înlocuiesc produsele înmagazinate pentru că se pot vinde și amaneta. Prin vinzarea lor se vinde rodul înmagazinat, astfel că se încunjură lipsa liferării a rodului dintr'un loc la altul și în modul acest se face crutare în speșele de liferare, administrare și rămâne dobânda mai mare.

Deoarece noi până acum nu am putut înființa astfel de magazine, cari să aibă drept a esmite warante, mijlocirea creditului am făcut-o și aici cu „vechsel“. Aceasta mijlocire însă stă în cea mai mare contradicție cu spiritul și scopul tovarășilor și nu se poate admite mai ales la creditul agricol.

Sunt la noi însă și bănci, cari aceasta mijlocire o fac prin un fel de obligațiuni, cari în lipsa warantelor sunt la tot cazul mai admisibile ca „vechselul“.

Prin formarea magazinelor de bucate cu ajutorul tovarășilor putem ajunge deci acel scop, ca să dispunem noi peste toată cantitatea produselor noastre, să influențăm în mod direct formarea prețurilor.

Insemnătatea acestei organizări economice în acest ținut este cu atât mai mare, cu cât știm, că Timișoara va avea bursă de bucate în curând, și suntem datori a ne pregăti și noi poporul și pe noi înșine pe acest timp cu toate reformele și armele economice.

În cadrul tovarășilor se pot realiza mai de parte și alte afaceri. Fiecare ținut, ba uneori fie care comună are trebuințele sale speciale. După aceste trebuințe speciale vor fi întocmite și tovarășile.

Prin tovarășii se pot procura tot felul de mașini economice, se pot cumpăra și parcele pământuri, astfel că prin ele vor putea ajunge țărani la toate acelea favoruri și înlesniri, pe cari singuratici nici când nu le-am putea realiza.

Prin tovarășie am ajuns acel frumos rezultat, că „Reuniunea“ proprietarilor de vite din Orăștie, al cărei vrednic muncitor: Vasile C. Osvadă se află azi în mijlocul nostru, asigură vitele noastre cu mult mai ieftin, decât societatea statului de asigurare.

Ca încheiere, doresc, ca d-voastră să îmbrățișați cauza tovarășilor cu toată energia, căci convingerea mea este, că prin tovarășii vom vedea țărâtimea noastră ridicată la o bunăstare economică și încheată în o astfel de organizație, care nouă Românilor ne va face mari și multe servicii.

POȘTA REDACȚIEI

L. P. Lucruri prea vechi, fiți mai actuali.

Redactor responsabil: Atanasie Halmagian.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

Roză dela Disentis

de
H. Zschokke

Trad. de Iunius

(3) — Urmare —

— Nu tocmai Sabino, — o întrerupse fratele rugător, — spune adevărul întreg, nu numai pe jumătate. Ceace a făcut dânsul, a făcut-o în propriul său interes. Pe tine, care-i putea-i fi nepoată și care erai o biată fată naivă și neajutorată, te-a luat el Domnul bătrân și bogat, înnebunit în grațiile tale abia înflorite, — de nevestă. Tu și-ai înțeles lui frumusețea ta, tinereta ta, aspirațiunile tale o viață fericită, — ceace pe atunci noi n'am prea înțeles cum se cuvine. Ah! de ce n'am rămas noi mai bine săraci pe tărâmurii dragi ai râului Maira! De hatârul tău a trebui să se însărcineze și cu mine, un adaus uricios pentru trufia lui aristocrată. Da el m'a dat în școala înțeleptului Neseemann, mă trimise la Viena, căci nu-i prea venea la socoteală se zică unui moic „cumnatel!“ adeseori, prea adeseori însă a fost destul de puțin marinos, ca se calculeze cât îl țin. Cine-ți enumără facețile de bine, a distrus floarea lăsându-ți numai tulpina despoiată. Eu i-am întors tulpina, i-am plătit toate speșele în bani peșini, suntem deci

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

Note pentru voce și piano:

Brediceanu T., Jocuri românești, caet I, II, III, piano solo à	4—
— Doine și cântece, caet II. și III., voce și piano à	4—
— Preludiu și hora, piano-solo	2—
— Rândunica, vals	2—
— Aurora	2—
— Viorele	2—
Bena A., Nu m'abandona, romanță	1:20
— Sboar' al nopții negru flutur, romanță	1:60
Dima G., Cântece pt. voce și pian, Mândru- liță de demult	1—
— Jeluim'aș și n'am cui	1:30
— Vai mândruță dragi ne-avem	1—
— Sub fereastra mândrii mele	1—
— Leagăn verde	1—
— O inimă intristată	—90
— Ciobanul	1—
— De ce nu-mi vii	1—
— Și dacă ramuri bat în geam	1:30
— Somnuroase păsărele	1:20
— Știi tu măndro?	1—
— Cântecul păstorului	1:30
— Biată inimă înșelată	1:30
— Groza baladă	2:70
— Ștefan Vodă și codrul, baladă	1:80
— A venit un lup din crâng	1:80
— Justin C. S., Ciripitul paserilor, vals	2—
— Margăritărescu M., Trec Roșiorii, marș	1:50
— Christide Dim. St., Primăvara, horă	2—
— Ciocărlia, potpourri național	3—
— Șaltă verde	2:50
— Brătianu I., Sub balconul tău de flori, rom.	1—
— Kirchner H., Arde'n foc, romanță	1—
— „ Foaițe verde de bojor, romanță	1—
— „ Infloresc grădinele, romanță	1—
— Florescu, Steluța, romanță	1—
— Luna doarme	1—
— Lupu B., Destăinuire	1—
— „ Se însărează, romanță	1—
— Mezzetti, Imi ești drag	1:50
— Rudolph A., Aseară în grădină	1—
— Scheleți, Ce te legeni codrule	1:50
— Stern C., Banul Mărăcine	1—
— Alexandrescu, Ai plâns și tu vre-odată, rom.	1—
— „ Vino să înțărăm în noapte	1—
— Renisache, Atât de fragedă, romanță	1—
— „ De-or trece anii	1—
— Brătianu, O dacă n'ai nimic a-mi spune	1—
— Burlan, Ah! Cât ești de frumoasă	1—
— Carini, Un glas de mângâiere	1—
— Christide, S'o mai revăd odată	1—
— Cirillo, Nu știu cum va fi sfârșitul	1—
— „ Și dacă ramuri bat în geam	1—

Decker, Călugărița	1—
Denza, Ochi albaștri	1—
Dorianu, Călugărul	1—
„ Când luna în Maiu	1—
„ Nu pot crede	1—
Dumitriu, Cât te-am iubit	1—
„ Vezi rândunelele să duc	1—
Giuleanu, Mândruțiță de pe vale	1—
„ Nu pot uita	1—
„ Șoapte de amor	1—
Ionescu, Fă-ne Doamne iar copii	1—
Iordăchescu, Nu întreba d'a mea iubire	1—
Iosefescu, E vr'un loc uitat	1—
Ivela, Barcarola	1—
Kampanski, Știi tu	1—
Lupu, Ochi negrii	1—
Moruzzi, Mi-ai spus că mă iubești	1—
Paschil, Așa mi-e scris	1—
Pascu, La tine copiliță dragă	1—
Spireșcu, E greu să uiți	1—
Stefănescu, De dorul ei	1—
Stern, fragi și mure	1—
Ținta, Pe sub salcâm	1—
Vasilii, Freamătul zăvoilului	1—
Villacros, De ce mi-ai zis odinioară	1—
Vioreanu, Cât te-am iubit	1—
„ Nu pot crede	1—
Voreas, În fânul de curând cosit	1—
„ Steaua dispărută	1—
Florescu, Steluța	1—
Alexandrescu, De dorul tău	1:50
Carini, De ce plâng	1:50
„ Am visat	1:50
„ În privirea ta	1:50
Caudella Ed., Ochi albaștri-s dragălași	1—
Spireșcu, Mândro unde înserezi	1—
Stefănescu, Cântecul fluerășului	2—
— Mândruțiță dela munte	1:50
Wiest L., Te-am văzut plângând aseară	1—
Elinescu S., Scena pastorală română	1—
Carlson, Dacă în douăzeci de toamne	1—
Dima, Mugur-mugurel	1:50
Flondor, Somnuroase păsărele	1:50
Lax B., Mai lăsat ca să-ți strâng mâna	1—
Paschil, Auzi valea cum răsună	1—
Ventura, Doina Oltului	1:50
Dinicu, Șarba popilor	1—
„ Intre brazi, potpourri național	2:50

Coruri pentru bărbați și coruri mixte.

Vidu I.: Cântecul străinătății pentru 4 voci de bărbați	—60
„ Marșul lui Iancu, Haidăți frați pt. 4 voci de bărbați	1—
„ Nu desperați, 4 voci bărbătești	—60
„ Bobocele și inele, 4 voci bărb.	—60
„ Păc. păc, 4 voci bărbătești	—60
„ Cântările vechi funebreale pentru 4 voci bărbătești	1:50

cvit. Te deplâng însă pe tine Sabino, căci te-a stânjenit în menirea, ce-o aveai ca femeie, te-a făcut văduvă dela cununie deja preschimbându-ți viața într'un deșert fără bucurii.

— Destul Flaviane, ești crud și nedrept. Eu sunt îndestulată. Bărbatul meu e bun și e mai drept decât tine. În castelul nostru liniștit, sălășluiesc inimi împăcate. Mie-mi surăde în izolarea mea o lume cu mult mai frumoasă decât ai putea tu descoperi vro'odată în praful ridicat de sălbaticul val-vârtej omenesc. Uite frățioare, — nu zimbi neîncrezător, — ceriul și pământul se unesc, ca să prefacă sufletelor curate singurătatea într'un rai, unde ele văd per'că ființa de față a lui Dumnezeu. Frunzisorul tufișurilor îmi șoptesc în graiul înderului umplându-mi sufletul cu liniște. În murmurul cascadelor aud glasuri minunate vorbindu-mi de lucruri dumnezeiești, de întâmplări cari s'au petrecut odată și vor se te mai petrecea iarăși. Adeseori apoi timpul și eternitatea se contopesc, persoane dragi îndepărtate se apropie de mine și morții trăesc și-mi surăd.

— Tu aiurezi se vede, sau poate te-au în-suflețit scrierile fantastice ale lui Jean Paul și lui Theik?

— Nu le zice fantazări acestori lucruri Flaviane. Crede-mă, fi convins, că între esența, duhul nevăzut și între ceace vedem și ne împresoară este o legătură tainică cu mult mai strânsă decât să o poți tu cuprinde, — cu toată știința ta. O mulțime de lucruri, cari te uimesc tu le

atribui întâmplării, fără să-ți treacă prin minte măcar, că o mână ascunsă, o mână sfântă se joacă cu tine. Nu și-s'a arătat ție nici odată mama noastră iubită în Roză dela Disentis?

— Dragă copilă, — zise căpitanul ațintindu-și privirea ciudată asupra feței sorășii, — mie-mi vine se cred, că tu ai ajuns până acolo să fi chiar spiritistă. Despre ce Roză dela Disentis îmi vorbești?

— Ști, eu numesc astfel roză alpină a cărei flori legate în cunună se află în amândouă medailoanele dăruite cândva mamei de către abatele Kathomen dela Disentis. De câte ori îmi pun dimineața lanțul medailonului la grumaz, mi-se pare, că chipul ei, care îl văd pe fondul de mătășă roză albăstrie al medailonului trăește și se mișcă.

Aici vorbitoarea aprinsă se întrerupse și oprindu-se scoase din sân medailonul continuând:

— Privește și tu însu-ți... uită-te aici. O vezi?

Pe fața lui Prevost plutia la început un zimbet batjocoritor, care însă peste puțin dispăru locul zimbetului îl luă mirarea, care creștea treptat. De fapt în lăuntru cununii albe din petalele rozee, se putea observa ca un contur, icoana unui cap de femeie. Conturul desemnat de zigzagul foitelor de rhododendron sămăna încâtva cu profilul mamei lor moaște.

— Curios! Destul de bine sămăna! — spuse dânsul. Însă, — și Flavian și totuși il mai porți? — adause dânsul. Ai uitat ce zicea mama când ne-a dat aceasta suvenir? Ști că ne-a

"	Christos a inviat, pentru 7 voci m.	—60
"	Negruta, cor mixt cu soli	1:50
"	Preste deal, cor mixt cu solo	1:50
"	Coasa, cor mixt	—60
"	Dragă și iar dragă, pentru 2 coruri alternative	1—
"	Ș'asară — Plângerea unei floricele pentru 4 voci bărbătești	—80
"	Caet I. Arcașul, Ștefan Domn Cel Mare, Calcă Române, coruri bărb.	2:50
"	Caet II. Andalusă — Cât-ui țara ungurească, Vraja-Jalba norei, coruri bărbătești	2:50
"	Caet III. Creangă ruptă — Cucuruz ca iedera — Grânele vara se coc, coruri mixte	2:50
Savu C.,	Dor și iubire, colecțiune de coruri pentru voci de bărbați și coruri mixte	2:50
Lugojan T.,	De ducă, cor bărbătesc	1—
Popovici T.,	Toarce leleo, cor de bărbați	—30
"	Cucule peană galbină, cor de bărbați	—30
Bena A.,	Priceastna Ochiul	—80
Porumbescu C.,	Caet I.: Deviza, La un nor — In pădure, După'un veac de suferință, O zi frumoasă ai sosit!, Marșul călărășilor, Ieri, o floare radioasă, Sunt „Arboros”, Sosirea primăverii, coruri bărbătești	2—
"	Caet II.: Lacrima, Patria-română, Luna Maiu, Noapte consolatoare, cântec sicilian, Romanță, coruri bărb.	1:50
"	Caet III.: Imn, Cântec vânătoresc, Serenadă, Salutare, Numele tău, Românul, Imn festiv, coruri bărbătești	1:50
Kiriak G. D.,	Fetele casnice, cor pentru 3 voci egale de femei sau copii	—50
"	Plugar și ostași, cor mixt	—75
"	Coruri populare pt. 4 voci mixte, caet I.: Morarul, Jalea orfanului, In cetatea Belleem, Plecarea magilor, O puternice împarate	—80
"	Caet II.: Cântecul miresei, Străină pe lume, S'a dus cucul, Frunză verde cimbrisor, Stăncuța	—80
Dimitrescu C.,	La un nor, cor bărbătesc	—60
"	La o rândunică, cor	—60
Popovici T.,	Imnosul Paștilor pentru 3 voci femeiești	—60
Dima G.,	Coruri de bărbați, Caet I.: Cucule cu peană sură, Intre piatra Detunată, In zadar alerg pământul	2:70
"	Caet II.: Sunt soldat român, Rămăi sănătoasă, Sărmană frunză	2:70

"	Caet III.: Hai in Horă, Trăiesc in suferință, Nu-i dreptate	2:70
"	Caet IV.: Toată iarna ger și frig, Dorul, Scumpă dragă copilă	2:70
"	Caet V.: Vivandiera, Așa am fost ursită, Trei colori	2:70
"	Caet VI.: O ce veste minunată, Doamne Isuse Cristoase, Nunta dela Cana	2:70
Dima G.,	Coruri mixte: Caet I., Fântână cu trei izvoare, Copilă tinerică, Cucule cu peană sură	2:70
"	Caet II.: Ce faci Ioană?, Cucuruz cu frunza'n sus, Hei leliță din acel sat	2:70

DACĂ DOMNIATA
dorești să-ți cumperi un aparat montat cu motor bun perfect și de o productivitate deosebită

cu prețuri favorabile, sub condițiuni avantajoase, având garanție deplină, — adresa: ză-te cu o scrisoare către

SZÜCS ÖDÖN
BUDAPEST, VI., Nagymező-utca 66.

Intreprindere comercială de mașini industriale și economice, și firma va trimite preț-curent și eliminat de spese — gratis.

Cumpăr
sau dau în schimb pentru alte obiecte:
Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorizilor).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

zis: „Eu l-am primit dela Excelența Sa în preseara nunții mele. „„Uu medailon““ a zis dânsul „„păstrează-l în amintirea mea, celalalt dă-l aceluia căruia odată cu dragostea i-i dai și viața ta““. Astfel l-am dat tatălui vostru. Totastfel și cu aceeași menire vi-le dau acum voaună“. Și tu Sabino? Cum?

Tot îl mai porți? Nu l'ai dat baronului? Doamna de Șanenstein aplecă capul un pic cam încurcată și răspuse:

— El mi-a cerut numai viața, numai iubirea, nu medailonul. Stia că, țin mai mult la el pentru chipul mamei. — Se vede și într'al tău chipul între flori? Cred că nici n'ai băgat de seamă. Il mai porți încă pe piept? Arată-mi-l!

— Tocmai acumă nu e la mine, — răspuse dânsul și fața îi se întuieca involuntar.

Sora băgă de seamă și observându-l cu atențiune îl ispiti: L'ai lăsat în odaie! Haid' să-l vedem, ca să-l asamăn.

— Nu-i nici în odaie Sabino.

— Nici acolo? repetă dânsa și oprindu-se îl observă curioasă și mirată. Dânsul se roși și se întoarse cecece văzând Sabina izbucni într'un răs vesel și zise: Foarte frumos! A zburat așadar și cununa și inima? Și să-mi ascunzi tu mie, care te iubesc atât de mult. Nu-i frumos dela tine. Recunoaște momentan, ori toată viața mea voi fi supărată pe tine. Unde ți-ai aflat Dulcinea aleasă în călătoriile tale cruciș și curmeziș prin Europa? Ia spune-mi, dânsa de signr e o Englezoaică frumoasă, ori chiar o vineză drăguță, așa-i că am ghicit?

Serios, aproape supărat dânsul luă brațul surorii și-i zise: Vino! Iată-ne ajunși deja la cele dintâu case din St. Mauriciu. Nu se cuvine să destăinuiești în drumul mare sau în piață, cecece ai tainui mai bucuros și față de tine însuși.

Mergeau unul lângă altul tăcuți amândoi prin sat, abia dacă arunca Sabina din când în când câte o privire șireată fratelui și-i strângea cu o delicateță mută brațul de peptul său. Nu-i așa însă Floriane, șopti dânsa că dacă vom rămânea număr noi îmi vei povesti soarta rozei tale. Aproape o ghicesc și acumă.

(Va urma).

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie
::: 26 odăi aranjate cel mai modern. :::
Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Birou central, stabiliment medical:
Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.
Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**
Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.
Telefon 88—99.

3-4

culegători tipografici

află aplicare momentan la tipografia

„Românul”

Arad
strada Batthynyi Nr. 2.

Condițiile după tarif.

La Librăria diecezană din Arad află aplicare momentană,

un cassar.

Preferiți sunt cei cu praxă în afaceri de librărie sau cei cari au absolvat vre-o școală comercială.

Salar lunar deocamdată
100 cor.

Covârșesc orice concurență

prin bunătatea, durabilitatea și ieftinătatea lor

ghetele pentru bărbați, femei și copii pregătite din piele neagră ori colorată în atelierul propriu al lui

Czernóczy Mihály,

de sub numărul 3 strada Kossuth, Arad.
Ghete jumătăți se capătă în orice fel de fazon.

In atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furniseaza prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel
Intreprindere de instalarea sonerilor și telefonului
Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Prima fabrică de
maccaroane și aluat în Ardeal

fiu lui **Iacob Uhl**

proprietarii primei mori cu sul din Orlat
Sibiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.

Își recomandă macaroanele și alte fabri-
cate de aluat recunoscute ca excelente.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi
ghete de primăvară și vară.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină
și neagră cu
16 coroane 50 fl.
esclusiv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvălia de ghetă de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.
Comande din provincă se execută în aceeași zi.

25 (11)

**TIPOGRAFIA
DIECEZANĂ**

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a execută tot
felul de tipărituri ca : Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și eroğațiuni,
învitări pentru petreceri.

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și
sanatorii aranjat conform tuturor
recerintelor moderne; — dietetică
după sistemul lui **dr. Sahmann**; —

(băi de aer, de soare, de aburi, de aer cald,
de acid carbonic, de oxygen, de radium,
băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică
și sănătoasă. Indicat la toate boatele nervoase și cele
ale schimbului organic (neurasthenie, hysterie, anemie,
diabet, diathetă urică, rheumatism, boale de stomach
: : și de intestine, etc. : :

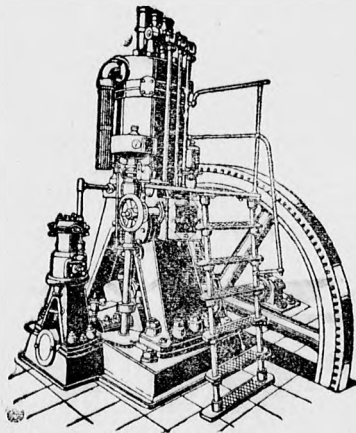
Cure de îngreșare și de slăbire. — Nu se primesc în
: : stabiliment: boale infecțioase și boale psihice. : :

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegr. și telefon: Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detalieri stă la dispoziție
direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.

Execuție modernă, solidă,
și reală de prima clasă,
serviciu prompt și pre-
țuri moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficanți.
Premiat la expoziția din
București 1906 cu Grand
Prix, cea mai înaltă dis-
tincție și medalie de aur.
La expoziția regnicolară
din Cincibiserici 1907 cu
medalie de aur, la expoziția
din Sepsiszentgyörgy cu
medalie de aur.

Doă fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori, turnă-
torie de fier.

B r a ș o v .

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efectuește:

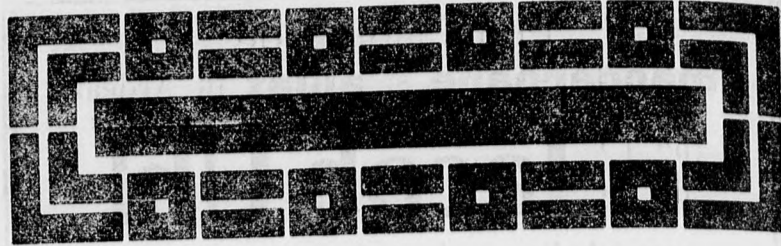
stabilimente de turbine, motoare și locomobile de
uleiu brut „Coroana“, mori mănate cu motor și
apă, stabilimente electrice, stabilimente de trans-
misiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

La
Librăria diecezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
 legate în pele cu cop-
 cii, 1 vol. 14.50, toate
 volumele Coroane 172.

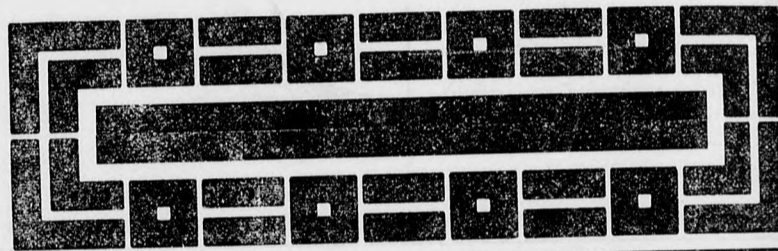

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.

ANUNȚ.

Prima turnătorie de fier și alamă Sibiană, fabrică de mașini agricole și industriale, atelier de mori și mare prăvălie de fier.

Are onoare a recomanda P. T. public bogatul său depozit în mașini de treerat cu brațul, cu manej în curele sau cu transmi-
 siuni, treerător cu scuturător de paie cu însăcuiitor și dublu curățitor de ori ce mărime, asemenea motoare încălșite cu ben-
 zin sau păcură dela 2 cai putere însus, mașini de treerat trifoiu, mașini de secerat cu și fără aparat de legat, cositoare de
 nutreț, greble americane pentru strânsul nutrețului, mașini de lână cu darac sau lup, piură pentru abale (postav), mori
 pe postament foarte solid din lemn tare, pietrii de mori de Buda, franceze, sucroer, cincantină, și de Königsberg.

Curele prima calitate englezești.

Cu un cuvânt tot soiul de mașini agri-
 cole sau industriale în asortiment mare
 depozit din ori ce soiul de mașini mari
 sau mici, cu **prețurile cele mai
 moderate și condițiuni de plată
 favorabile.**

Cine dorește a-și procura ori și ce ma-
 șini și vrea să fie cinstit servit — cu
 garanță — să se adreseze acestei firme.

Cataloage și desemnuri la cerere
 gratis și franco.

Feriti-vă de escroci?